

ŠTATISTIKA, DEMOGRAFIA A DEMOGEOGRAFIA

Michal
Katuša

Sekcia sociálnych štatistík a demografie

Poznám tri druhy klamstva. Klamstvo, hnusné klamstvo a štatistika.

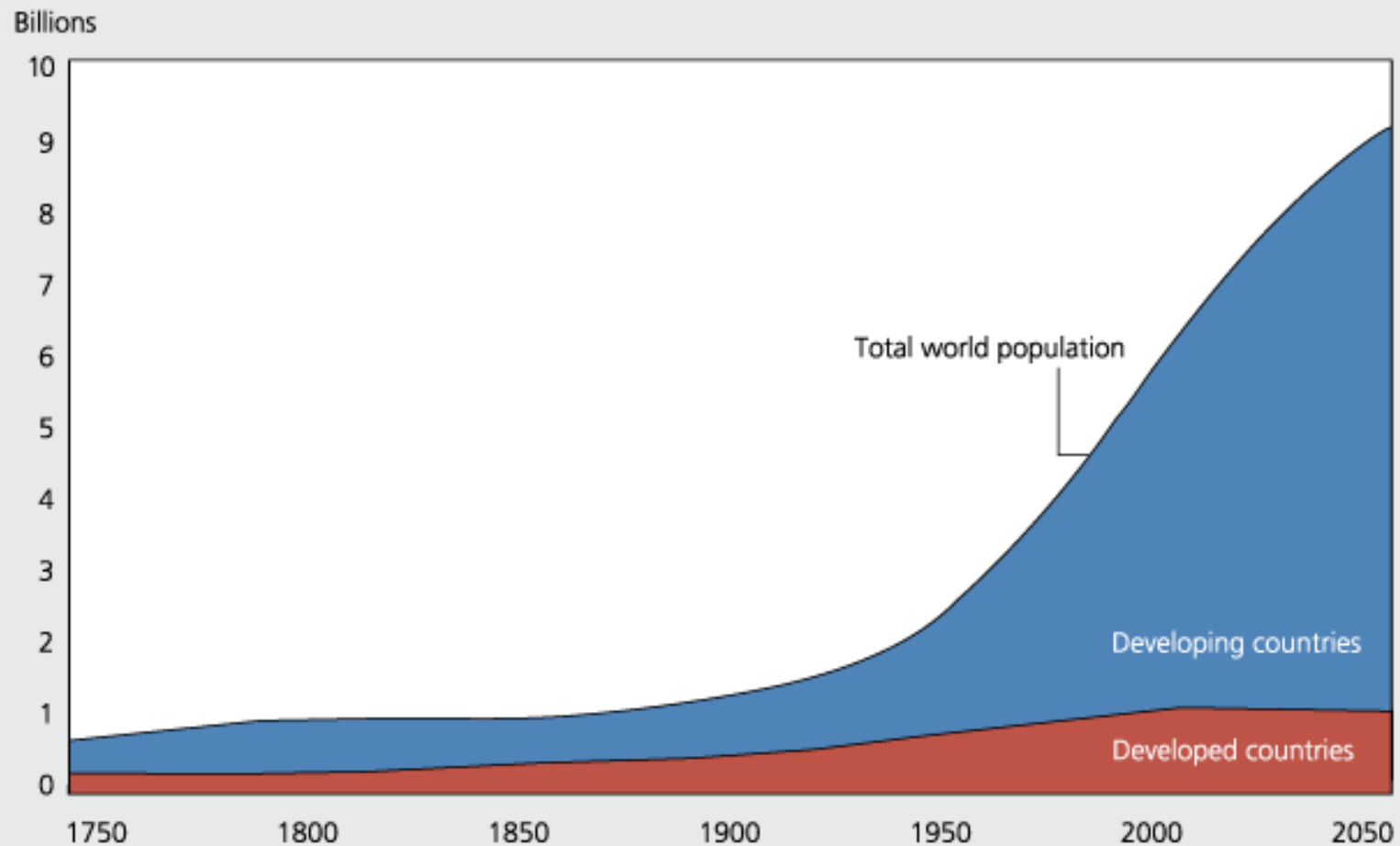
G. B. Shaw

Smrť jedného muža je tragédia. Smrť miliónov je štatistika.

J. V. Stalin

Figure 3.1

World population, 1750–2050

Demografia

- Demografia je štúdium populačných štruktúr a zmien. S narastajúcou komplexitou modernej spoločnosti, je stále dôležitejšie aby sme boli schopní presne zmerať všetky aspekty zmeny vo veľkosti a kompozícii populácie a aby sme boli schopní odhadovať aká bude budúca veľkosť a kompozícia populácie. Demografi sú profesionáli poverení touto úlohou.
- **Populácia** (lat. populus - ľud) je spoločenský útvar pozostávajúci z ľudských jedincov, ktorí majú individuálne znaky, zaujímajú určité miesto v priestore a dochádza medzi nimi k reprodukcii

Demografická štatistika

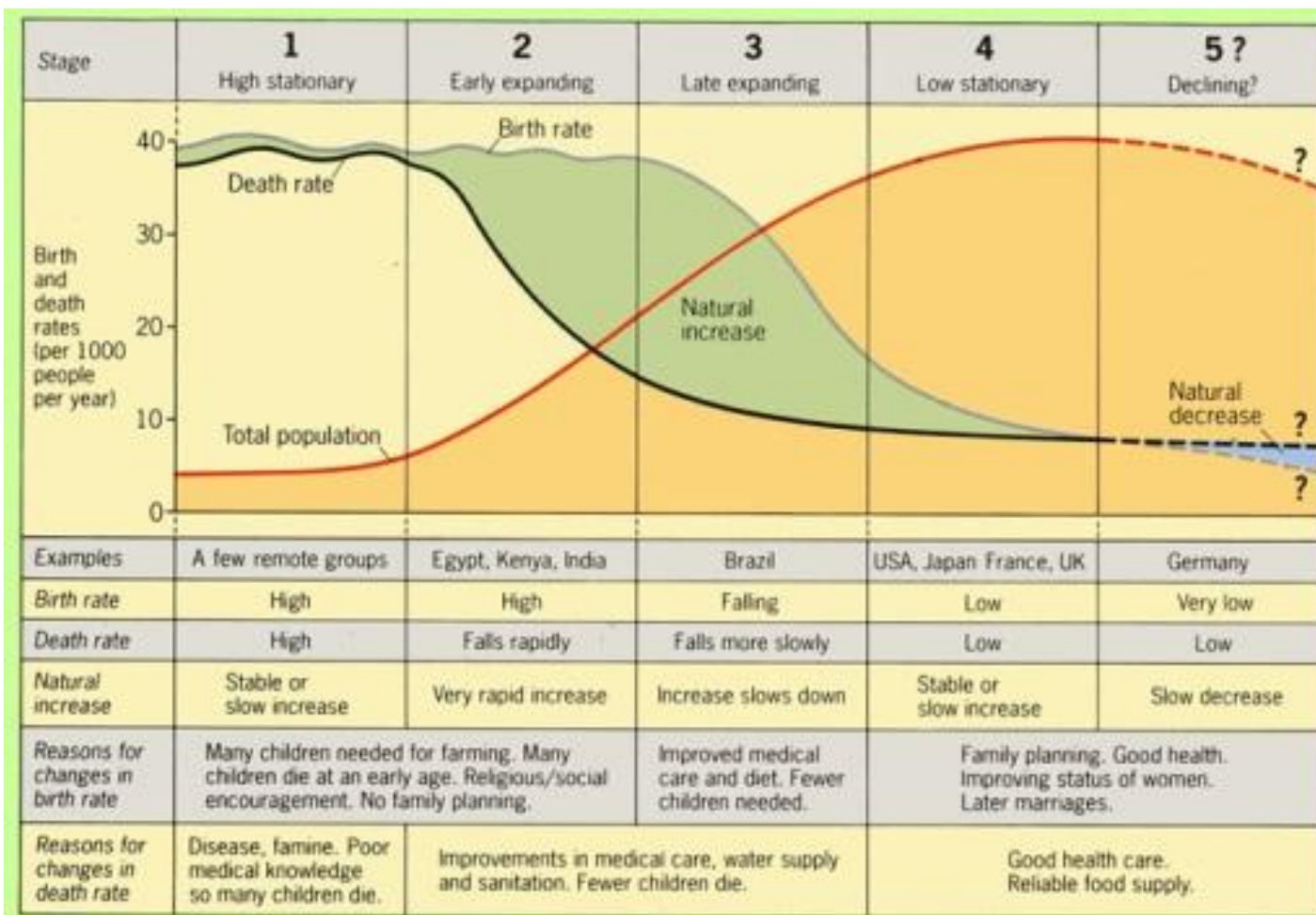
- Najstaršia forma štatistiky
- Hlavná metóda demografie
- Odborná činnosť, ktorou sa získavajú a spracovávajú kvantitatívne údaje o obyvateľstve
- **Predmet demografickej štatistiky:** kvantifikácia demografických udalostí a procesov
- **Demografická udalosť** je životná udalosť bezprostredne súvisiaca s ľudskou reprodukciou; ide o individuálnu udalosť v živote jedinca a znamená skutočný prechod z jedného stavu do druhého
- Sleduje
 - **Stav obyvateľstva** (začiatkový, stredný, koncový, k dátumu sčítania,...)
 - **Štruktúry obyvateľstva** (podľa pohlavia, veku, národnosti, rodinného stavu,...)
 - **Pohyb obyvateľstva** (sobáše, rozvody, narodení, potraty, zomretí, prisťahovaní, vystťahovaní)
- Analytická demografická štatistika sleduje: relatívne ukazovatele, t.j. hrubé miery, špecifické miery, diferenčné miery, ...

Významné osobnosti svetovej demografie

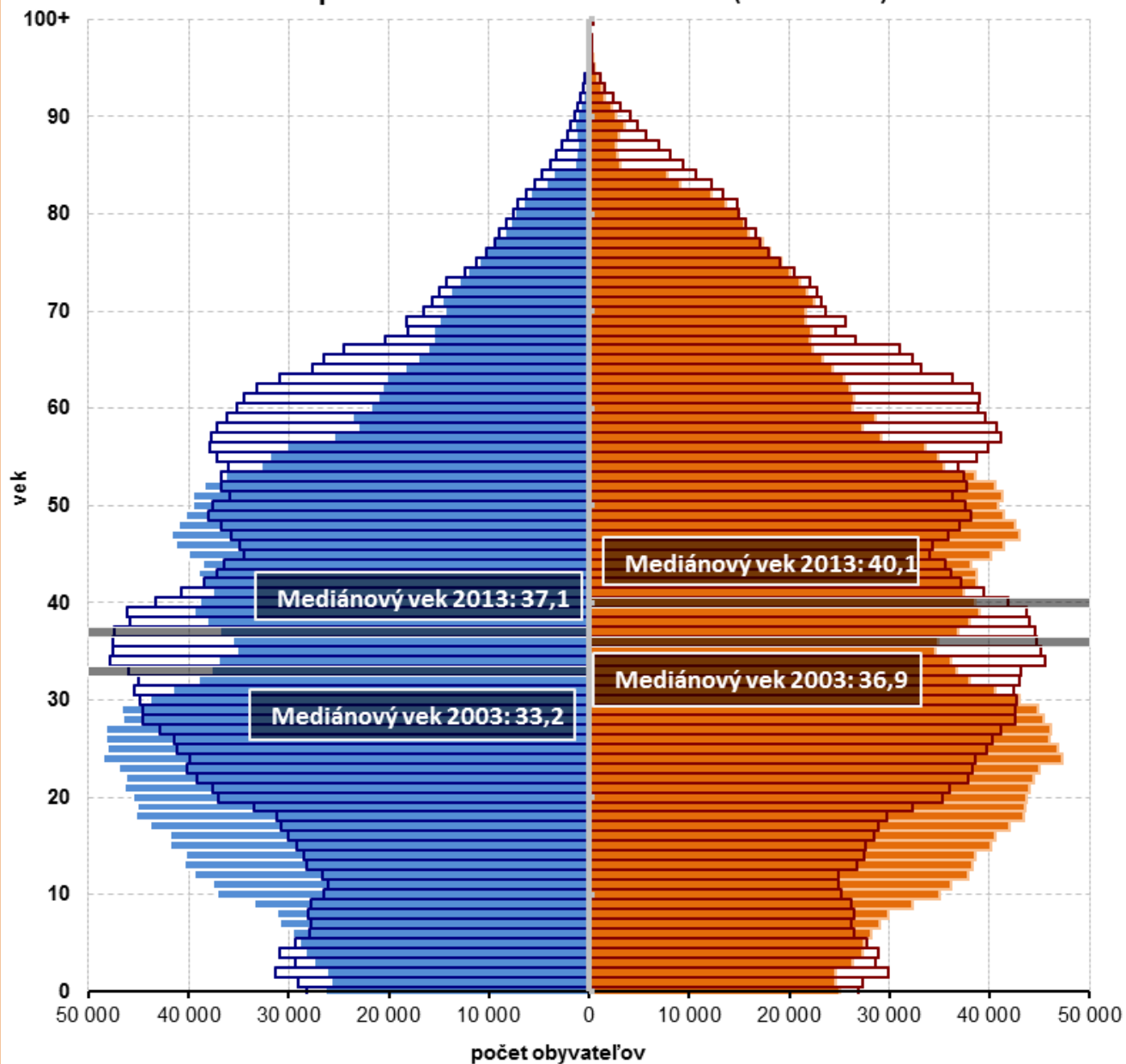
- John **GRAUNT** (1620 - 1674), ang. - zakladateľ demografie
- Edmund HALLEY (1656 - 1742), ang. - skonštruoval prvé úmrtnostné tabuľky
- Thomas Robert **MALTHUS** (1766 - 1834), ang. - formalizoval vzťah medzi rastom zdrojov potravín a rastom početnosti populácie
- Adolphe Lambert QUÉTELET (1796 - 1874), belg. - vypracoval zásady moderných sčítaní obyvateľstva, založil Medzinárodný štatistický ústav (1853)
- Wilhelm **LEXIS** (1837 - 1914), ang. - koncepčne pripravil konštrukciu hrubej a čistej miery reprodukcie
- Alfréd James LOTKA (1880 - 1949), am. - skonštruoval modely stabilnej populácie (vo vzťahu k reprodukčným mieram)
- Gary Stanley BECKER (1930), am. - použil matematicko-ekonomických modely v demografii
- Dirk van de **KAAP** (1933), hol.- vyhodnocuje aktuálne demografické zmeny v Európe

- **Demografia** je spoločenská veda zaoberajúca sa štúdiom reprodukcie ľudských populácií, jej predmetom sú všetky udalosti a procesy, ktoré s reprodukciou ľudských populácií súvisia.
- Populácia sa mení iba na základe limitovaného, spočítateľného počtu udalostí.

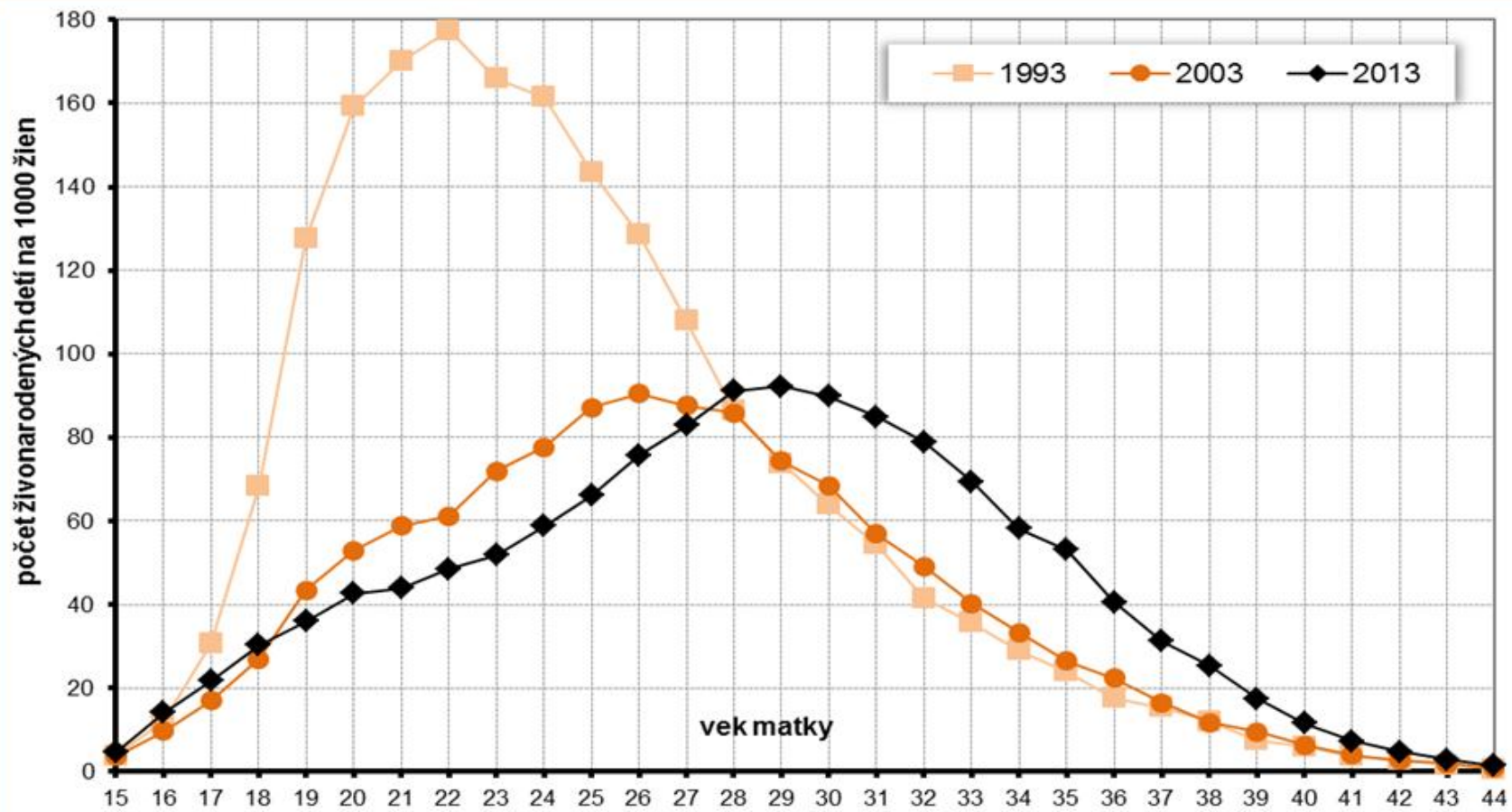
$$P_{t+1} = P_t + B_t - D_t + I_t - E_t$$

Veková štruktúra obyvateľstva SR v porovnaní rokov 2003 a 2013 (stav k 31.12.)

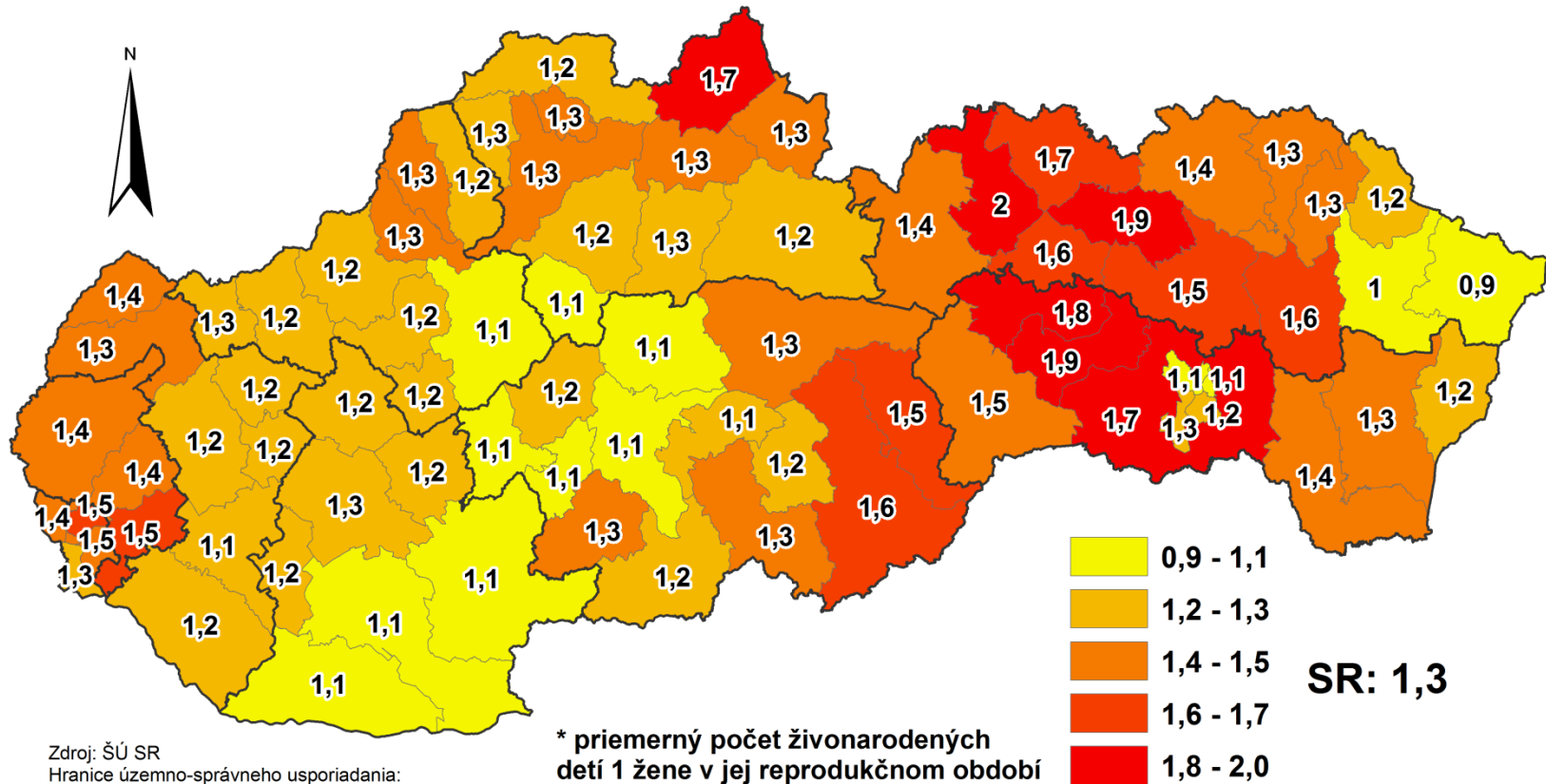

■ ženy 2013 ■ muži 2013 ■ ženy 2003 ■ muži 2003 ■ ženy 2013 ■ muži 2013 ■ ženy 2003 ■ muži 2003

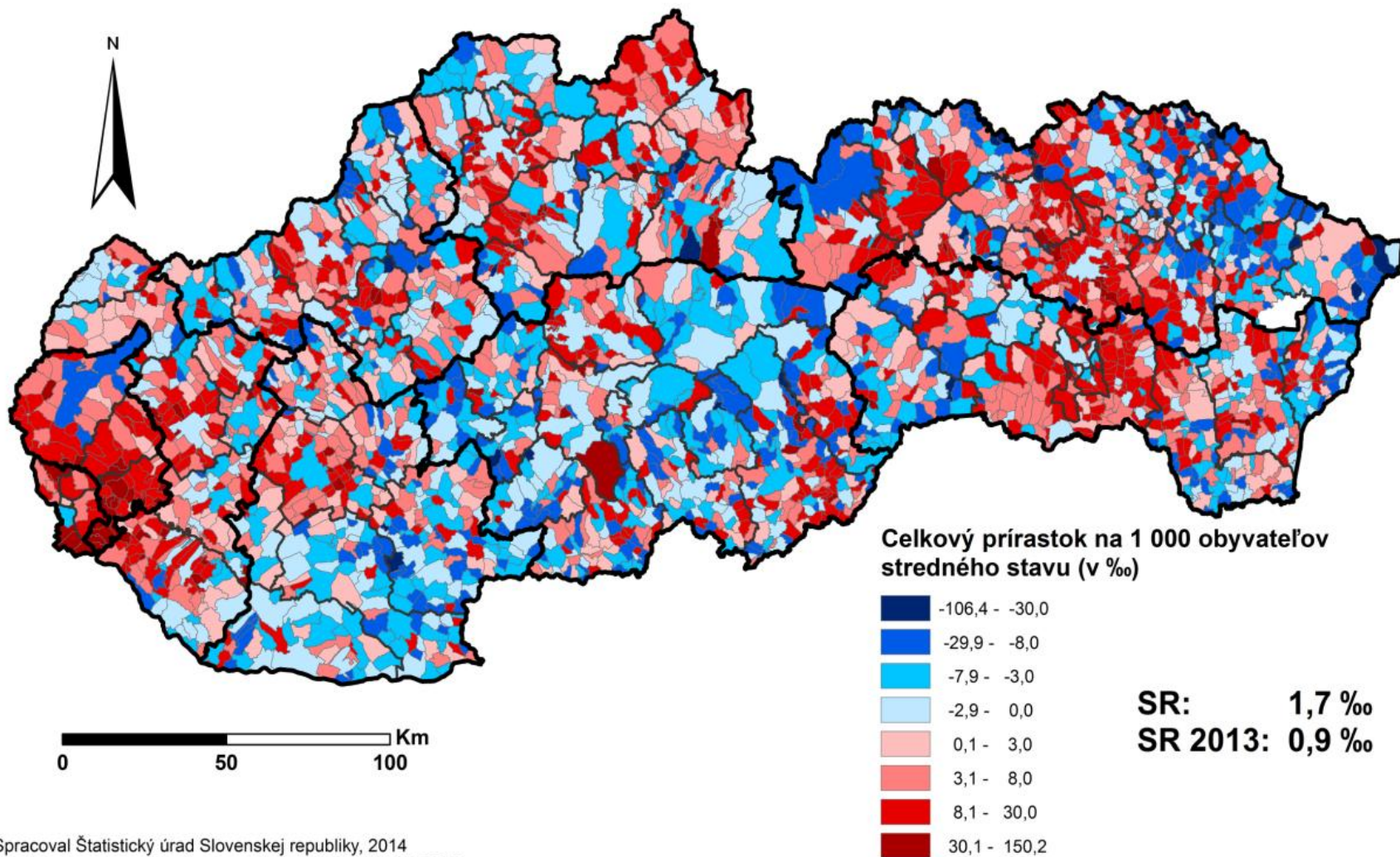
Demografia (gr. demos - ľud, grafein - opisovať) je spoločenská veda zaoberajúca sa štúdiom reprodukcie ľudských populácií

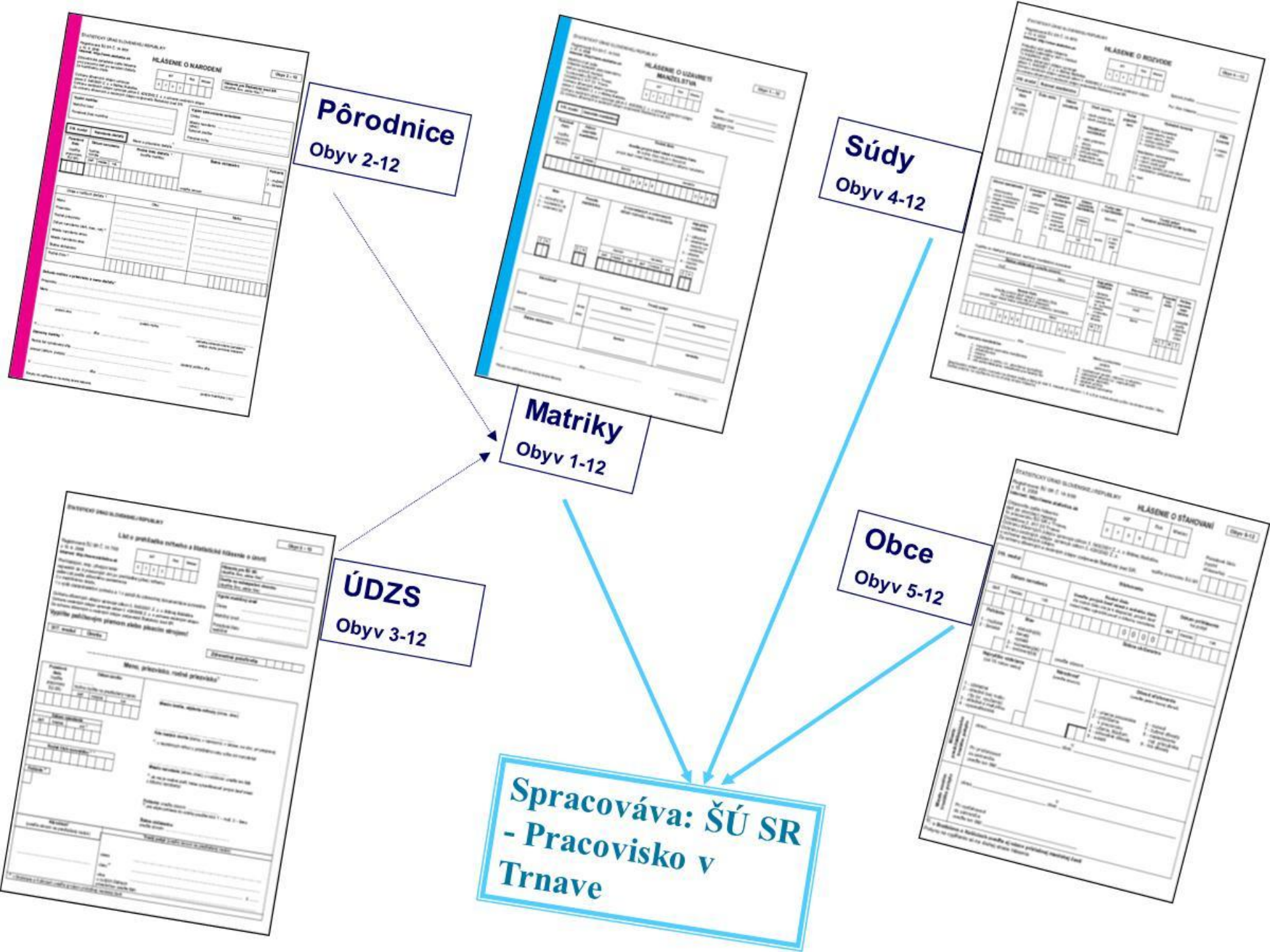
Úhrnná plodnosť* v okresoch SR, 2013

O 18

Hrubá miera celkového prírastku v obciach SR, priemer rokov 2009-2013

Pôrodnice
Obyv 2-12

Súdy
Obyv 4-12

Matriky
Obyv 1-12

Obce
Obyv 5-12

ÚDZS
Obyv 3-12

**Spracováva: ŠÚ SR
- Pracovisko v
Trnave**

Zdroje

English Kontakt Napište nám Odkazy Pomoc   Textová verzia

Registrácia Prihlásť

Štatistiky Databázy Produkty Služby Metaúdaje Zber údajov O nás Hľadať

Ste v: Štatistiky > Demografia a sociálne štatistiky > Obyvateľstvo a migrácia > Aktuality

- Demografia a sociálne štatistiky
- Obyvateľstvo a migrácia
- Práca
- Náklady práce
- Školstvo a vzdelávanie
- Zdravie
- Príjmy a spotreba
- Sociálna ochrana
- Sčítanie obyvateľov, domov a bytov
- Spravodlivosť a kriminalita
- Kultúra
- Makroekonomické štatistiky
- Podnikové štatistiky
- Odvetvové štatistiky
- Životné prostredie
- Regionálne štatistiky
- Životné podmienky

Aktuality Ukazovatele Metaúdaje Publikácie O téme

Obyvateľstvo a migrácia

18.12.2014 | Obyvateľstvo a migrácia | Informatívne správy | Ústredie ŠÚ SR
Stav obyvateľstva v SR k 30. septembru 2014
K 30. septembru 2014 mala Slovenská republika 5 421 034 obyvateľov.

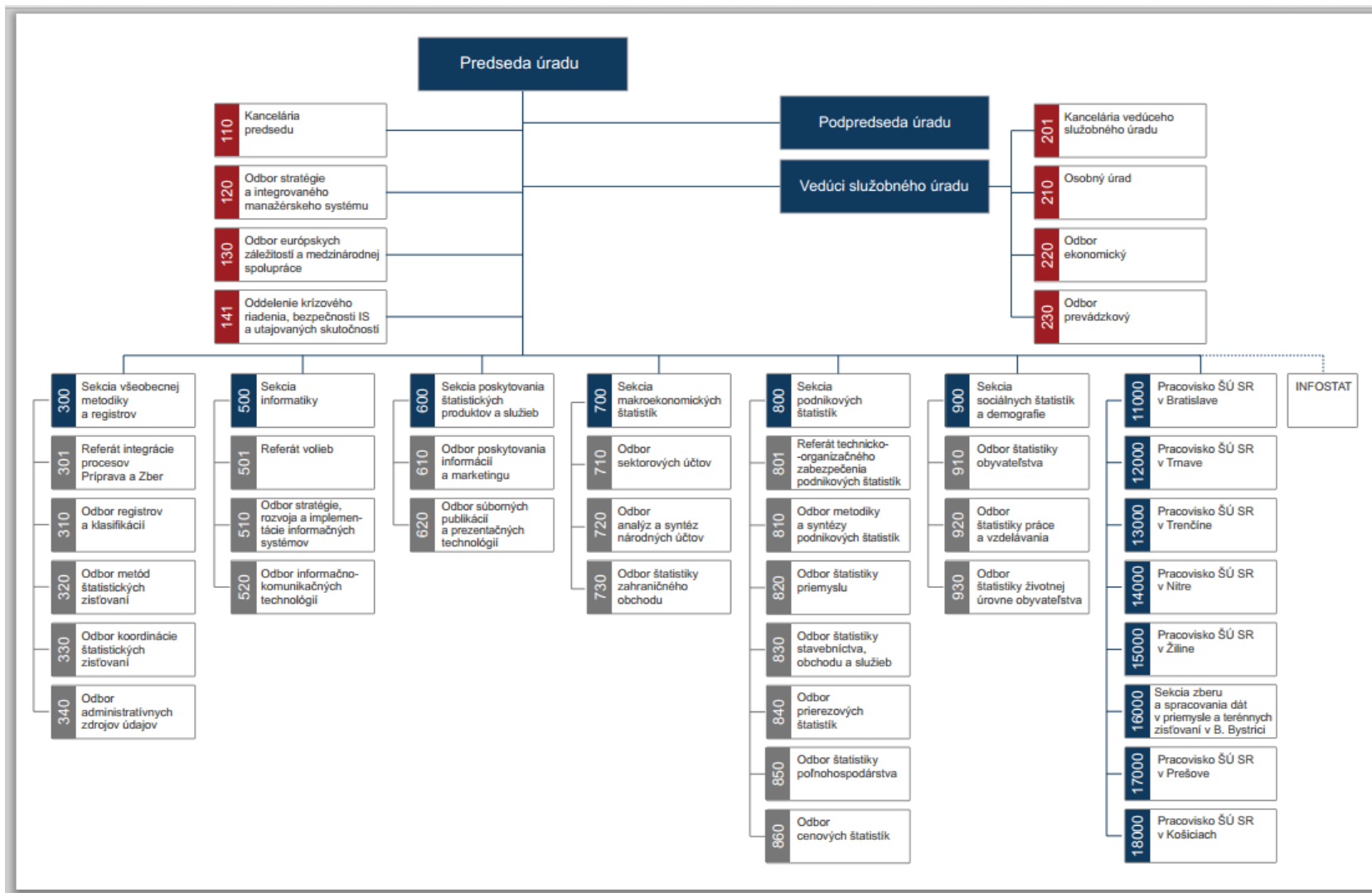

07.03.2013 | Obyvateľstvo a migrácia | Informatívne správy | Ústredie ŠÚ SR
Počet obyvateľov SR k 31. decembru 2012
K 31. decembru 2012 mala Slovenská republika 5 410 836 obyvateľov.

The screenshot shows the Eurostat website homepage. At the top, there is a navigation bar with 'Sign In | Register' and a language dropdown set to 'English'. Below this is a search bar with the placeholder text 'Type a keyword, a code, a title...'. The main header features the Eurostat logo and the tagline 'Your key to European statistics'. A secondary navigation bar includes 'European Commission > Eurostat > Home' and a menu with 'News', 'Data', 'Publications', 'About Eurostat', and 'Help'. The 'LATEST NEWS RELEASES' section highlights a news item from 06/02/2015: 'EU surplus up to almost €180 bn in 2013', with a brief summary of EU international trade in services. Below the news is a 'Release calendar' and 'ESA 2010' section. A 'LOOKING FOR INFORMATION ON A SPECIFIC TOPIC' section offers various categories like 'General and regional statistics', 'Economy and finance', 'Population and social conditions', etc. On the right, a 'Key figures' section displays four metrics: 'People 80 years and over' (5.1%), 'Employment rate' (68.4%), 'Government gross debt' (85.4%), and 'Electricity prices' (0.2047). A line chart below these figures shows the trend for 'People 80 years and over' from 2004 to 2013, comparing EU (blue line) and IT (grey line) trends.

- www.statistics.sk
- <http://ec.europa.eu/eurostat>
- www.ined.fr

Organizačná štruktúra úradu

Životné stratégie a fenomén singles

Michal Katuša

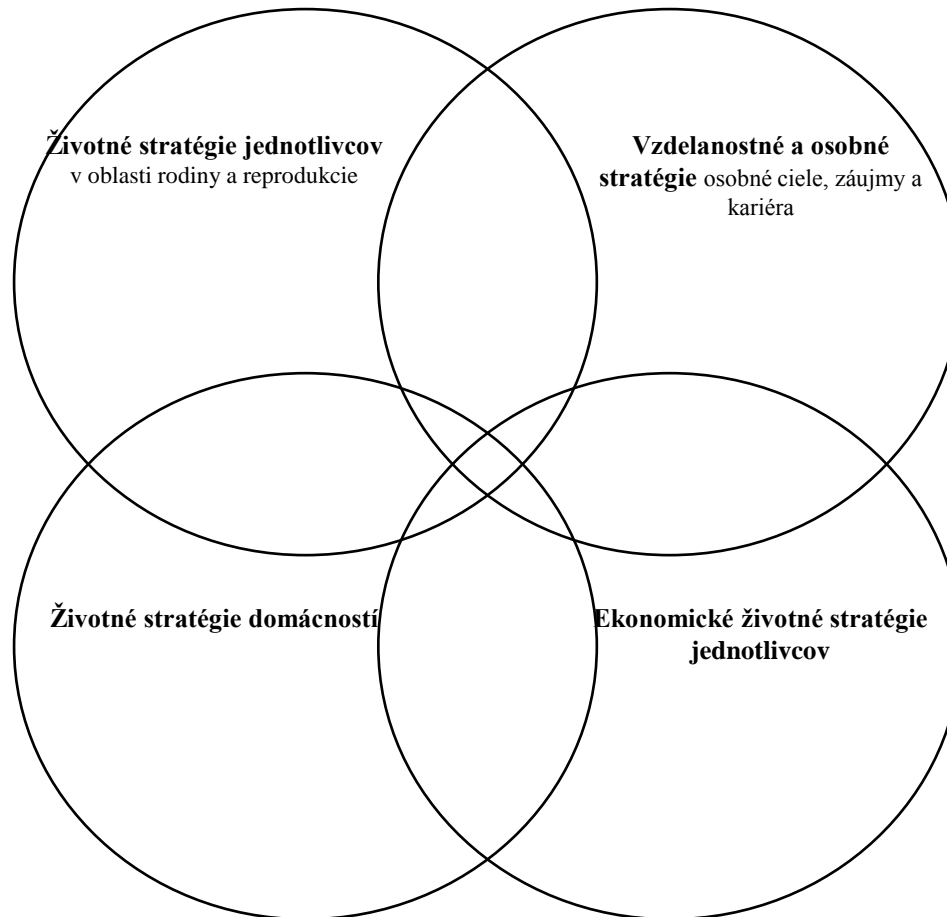
**Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského
Katedra humánnej geografie a demografie**

Čo sú to životné stratégie?

- „životné stratégie“- cieľavedomé aktivity jednotlivca, ktorými sa má dosiahnuť v ich spôsobe života stav považovaný v hodnotách daného spoločenstva za najoptimálnejší. Prirodzene, že takto pochopená „životná stratégia“ je výsledkom subjektívnych i objektívnych podmienok (Slavkovský, 2005)
- V dobe post-materializmu (post modernizmu) je veľa stratégií založených na alternatívnych hodnotách ako hľadanie uspokojivejšieho životného štýlu, voľný čas alebo túžba po živote v enviromentálne priateľskom prostredí (Wallace 2002).
- Ciele a životný štýl hrajú dôležitú rolu v stratégiách a ovplyvňujú ich zmenu. (Wallace, 2002).
- Životné stratégie v oblasti rodinného a reprodukčného správania:
 - vedú jednotlivcov k ich osobnej predstave o rodine a reprodukcii
 - sú tvorené a formované už od narodenia a v priebehu dospievania

 - Rodina
 - Priatelia
 - Ekonomické faktory
 - Spoločnosť
 - Média
 - ...

Postavenie životných stratégií v oblasti rodiny a reprodukcie v rámci komplexu životných stratégií

Sociologický rozmer tvorby životných stratégií

- Socializácia jedinca prebieha od narodenia (Giddens 2006)
 - V rodine (primárna socializácia, stabilizácia osobnosti (Parsons, Bales 1956))
 - V škole
 - Medzi rovesníkmi a kamarátmi
 - V organizáciach
 - Cez médiá
 - V práci

- Sociálne väzby v týchto kontextoch pomáhajú ľuďom učiť sa hodnotám, normám a názorom, ktoré tvoria ich kultúru (Giddens 2006)

- Cunningham, Thornton (2006) – atmosféra v rodine a výchova má vplyv na deti a ich budúce rozhodovanie v oblasti rodiny a iných alternatívnych spoložití

Teória civilizačných vln a druhý demografický prechod

- **Toffler (1970)** charakterizoval pomocou **teórie civilizačných vln** 3 modely civilizácií:
 - civilizáciu prvej vlny- agrárnej revolúcie,
 - civilizáciu druhej vlny- industriálnej revolúcie
 - civilizáciu tretej vlny- informačnej revolúcie
- Postupné prechody z jedného modelu civilizácie do druhého, sú známe ako **demografické prechody** alebo **demografické revolúcie**
- **Second demographic transition (SDT)** – (Van de Kaa 1987, Lesthaeghe 2001) => **zmeny v rodinnom a reprodukčnom správaní**
 - Zmeny v ekonomickej štruktúre => posilnenie ekonomickej nezávislosti jednotlivcov (mužov i žien)
 - Rast individualizmu => zmeny v hodnotovom rebríčku
 - Emancipácia žien
 - Rast vzdelanosti mužov a aj žien
 - Sekularizácia
 - ...
- Zmeny významu mladosti a dospelosti
- Výrazné zmeny v prechode z mladosti do dospelosti (Billari, Liefbroer, 2007)
- V súčasnosti prevláda vysoká diverzifikácia vo formách rodiny a formách spoluzitia (Giddens, 2006)
- **Second Demographic Transition** – tranzícia z jedného „stabilného stavu“ do druhého „stabilného stavu“
- „**Convergence to diversity**“ – (Sobotka T., Toulemon L., 2008)

Teória preferencií

- Ženy hlavné aktérky v rozhodovaní sa o svojom reprodukčnom správaní.
 - progres v oblasti emancipácie žien
 - kontrola reprodukcie sa preniesla na ženy
 - Ukazuje sa, že postoje, hodnoty a životné ciele majú výrazný dopad na dospelosť tak u mužov ako aj u žien, v modernej spoločnosti.
 - Autorka považuje ženy za heterogénny súbor v oblasti preferencií, v konflikte zamestnanosti a rodičovstva vyčleňuje tri základné skupiny žien
 - adaptabilné ženy (adaptive woman)
 - pracovne orientované (work-centered women)
 - rodinne orientované ženy (home-centered, family-centered woman)
 - Teória preferencií (Hakim, 2003) sa snaží ukázať, že preferenciu každého jedinca majú zásadný vplyv na budúcnosť v oblasti reprodukcie a zamestnanosti.
-

Odkladanie rodičovstva, prechod k modelu neskorej plodnosti

Lesthaegheh (2002) Všeobecné faktory

- zvyšovanie vzdelanosti žien a ekonomickej autonómie žien
- zvyšovanie konzumných nárokov, ktoré vedú k potrebe druhého rovnocenného príjmu domácnosti
- zvýšenie investícií do kariérneho rastu pri oboch pohlaviach a tak isto aj zvýšenie konkurencie na pracovisku
- zvyšovanie “post-materiálnych” charakteristík ľudí ako etická autonómia, slobodná voľba, tolerancia pre nekonvenčné rozhodnutia
- vysoké nároky na kvalitu života a voľný čas
- vymanenie sa z nezvratných záväzkov a túžba dosiahnuť otvorenú budúcnosť
- zvyšovanie pravdepodobnosti rozvodu a separácie, a teda zvýšená pozornosť investovania do “vlastnej identity”

Lesthaegheh (2002) Krajinno-špecifické faktory

- geografická mobilita mladých a dospelých s vysokoškolským vzdelaním
- nedostatok a prístupnosť štátnej podpory študentom na bývanie, dopravu a iné
- flexibilita trhu práce, zahŕňajúca možnosť práce na polovičný úväzok
- nezamestnanosť mladých
- garancie minimálneho príjmu
- ceny a dostupnosť bývania aj pre začínajúce aj pre už zabehnuté domácnosti
- dostupnosť antikoncepcie a prístupnosť potratov

Sobotka (2004a)

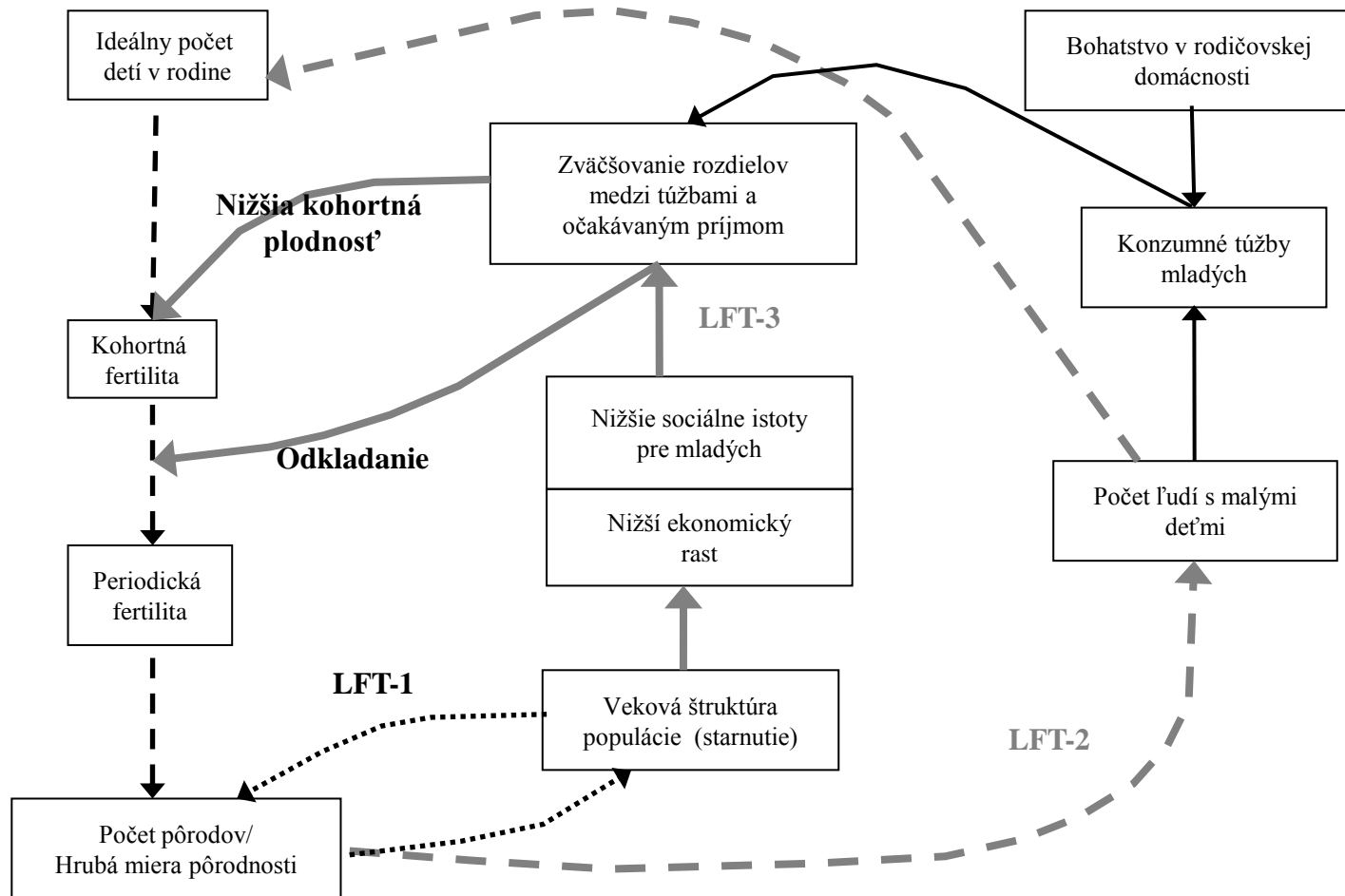
- vplyv úrovne vzdelanosti
 - konflikt medzi zamestnaním a rodičovstvom
 - nezamestnanosť, neistota, ekonomické podmienky a načasovanie prvého pôrodu
 - transformácia rodiny a partnerských vzťahov
 - “antikoncepčná” revolúcia a odklad pôrodov prvého poradia.
-

Low - Fertility Trap Hypothesis (Hypotéza pasce nízkej plodnosti)

- V 90. rokoch dosiahla väčšina štátov centrálnej, východnej a južnej Európy hodnoty úhrnnej plodnosti nižšie ako 1,3, čo si vyžadovalo nové označenie takto nízkej plodnosti ako **lowest-low fertility** (veľmi nízka plodnosť pod 1,3 TFR) (Kohler, Billari, Ortega, 2002)
- Tento stav viedol k formulácii **hypotézy pasce nízkej plodnosti** (Low-Fertility Trap Hypothesis) (Lutz W., Skirbekk V., Testa M.R., 2006).
 - **LFT 1** – demografická dimenzia - stály pokles početnosti matiek v jednotlivých vekových kategóriách v reprodukčnom veku a teda aj znižovanie počtu pôrodov
 - **LFT 2** – sociálna dimenzia - koncept ideálnej veľkosti rodiny, ktorý získava dieťa počas dospievania
 - **LFT 3** – dimenzia ekonomického zmýšľania osôb - rozdiel medzi osobnými očakávaniami konzumácie a očakávaným príjmom

Low fertility trap hypothesis

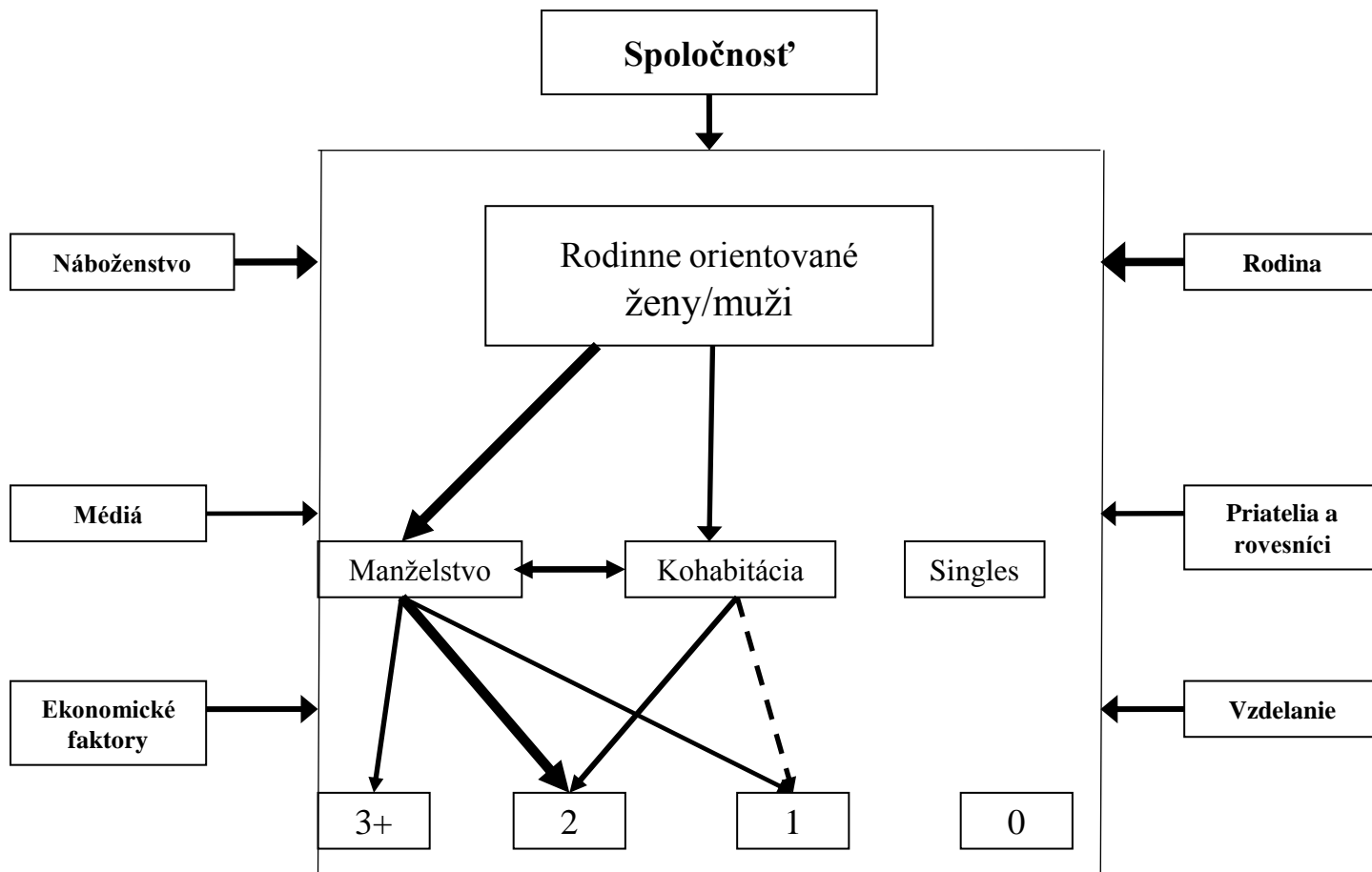
(Lutz W., Skirbekk V., Testa M.R., 2006).

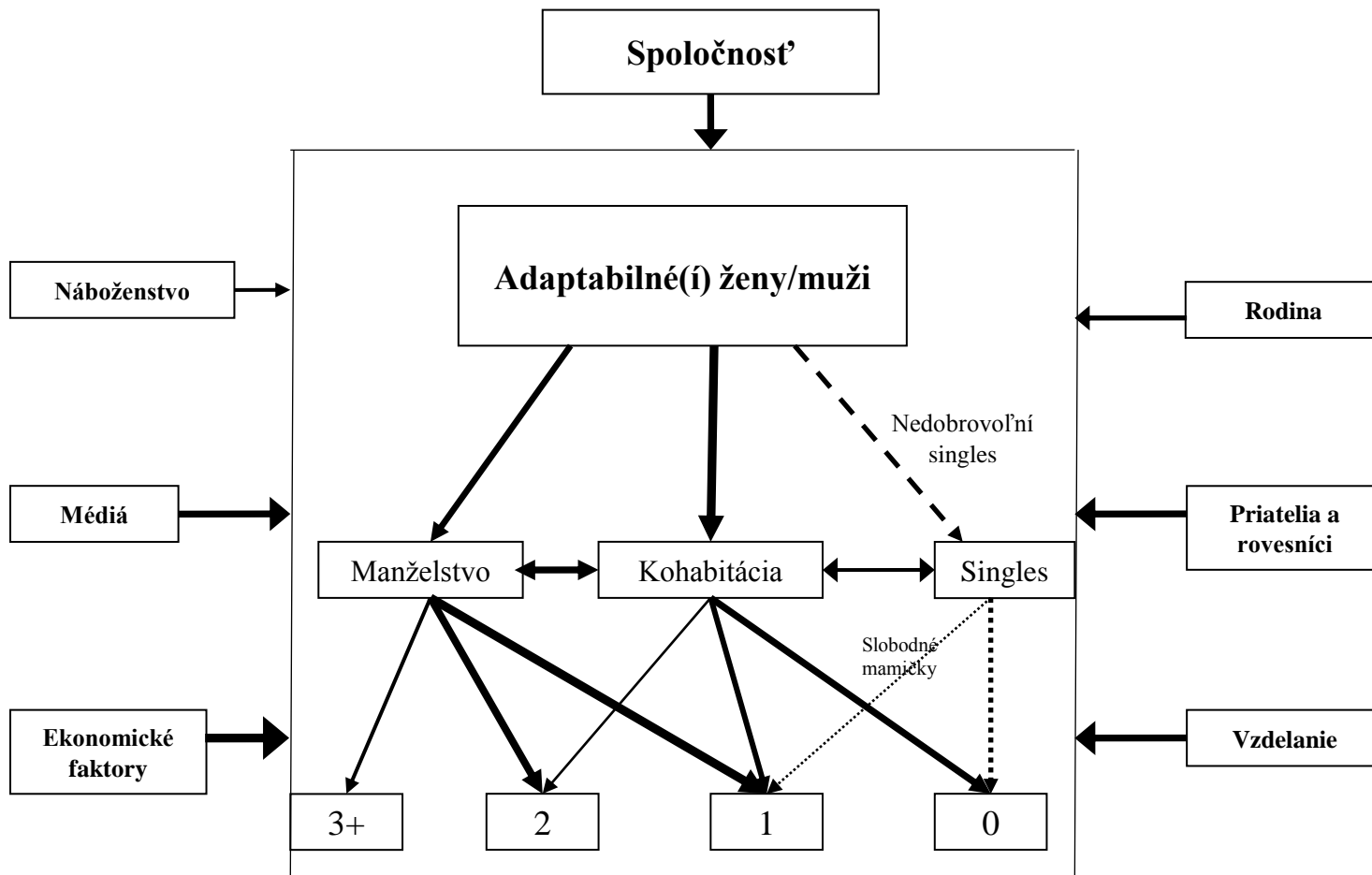
Teórie poklesu plodnosti z ekonomického hľadiska

- **McDonald P. (2004)**
 - **Teória racionálnej voľby** – prínos diet'at'a preváži náklady, ktoré boli na neho vynaložené
 - **Teória averzie voči riziku** – vychádza z predpokladu, že všetky náklady a prínosy prídu až v budúcnosti
 - **Teória postmaterialistických hodnôt** – je spájaná s teóriou druhého demografického prechodu
 - **Teória rovnosti pohlaví**
- **Spoločnosť založená na novej trhovej ekonomike nie je schopná jednoduchej reprodukcie (McDonald P., 2004)**

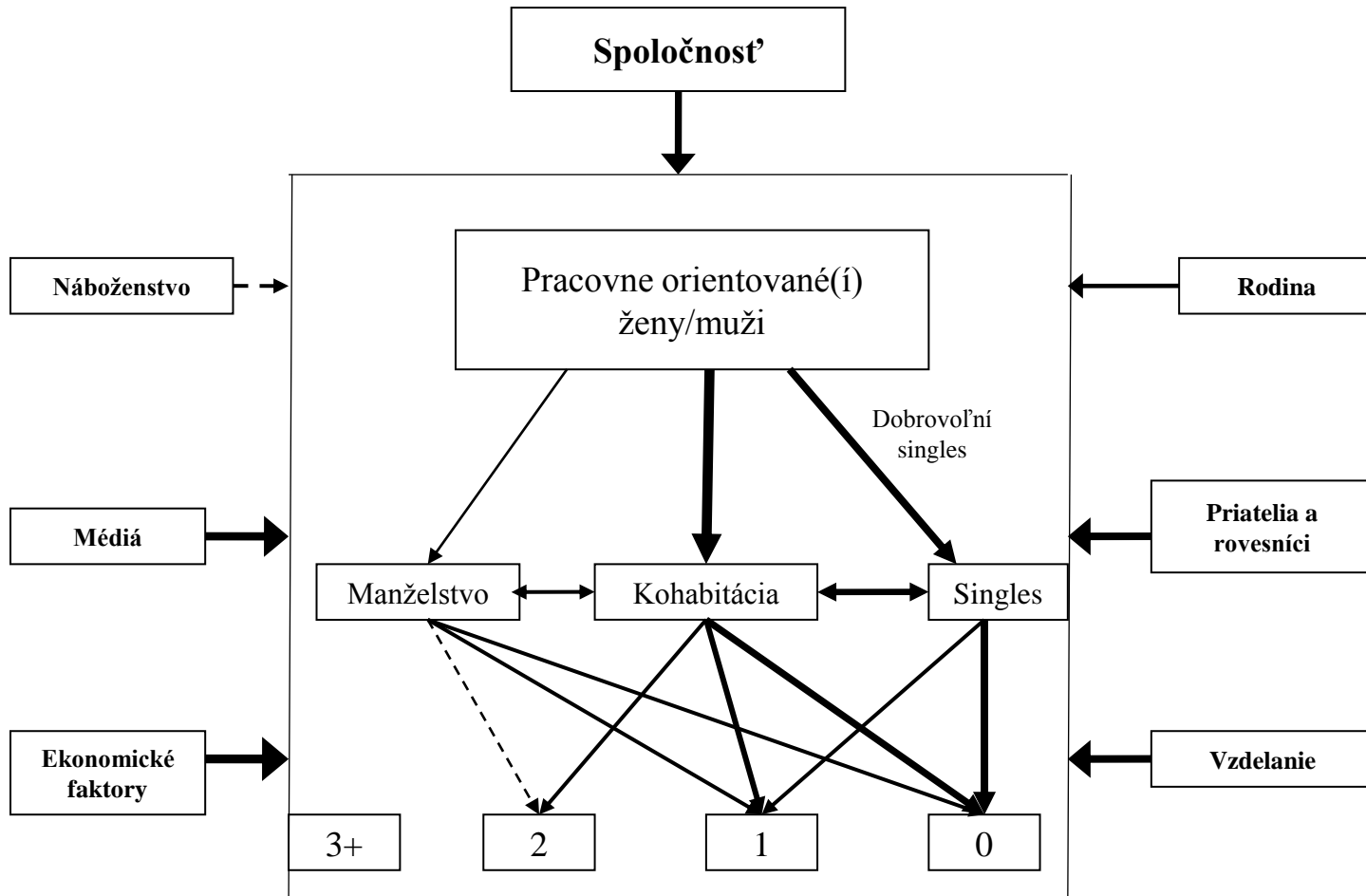
Teoretický model životných stratégií rodinne orientovaných žien a mužov

Teoretický model životných stratégií adaptabilných žien a mužov

Teoretický model životných stratégií pracovne orientovaných žien a mužov

Singles

- Hertel, Schutz (2005) – definície možno rozdeliť do viacerých kategórií
 - Najčastejšie používané je pritom široké ponímanie singles kam spadajú ľudia so statusom slobodní, rozvedení a ovdovelí
- Jandourek (2003) – jedinci, ktorí nechcú vstúpiť do manželstva, pretože im život osamote v zásade vyhovuje. Motiváciou je predovšetkým kariéra, osobné záľuby a možnosť vstupovať do viacerých sexuálnych vzťahov.
- Radimská a Tomáška (2003) definujú singles ako ľudí nežijúcich v partnerstve. Podstatnú časť tejto skupiny podľa nich tvoria relatívne mladí ľudia vo veku 25-40 rokov, ktorí sa viac menej dobrovoľne rozhodli žiť dlhšiu dobu bez partnera preto, aby mohli rozvíjať iné než rodinné stratégie.
- Moderné ponímanie sigles – lifestylový pohľad na singles
 - Úspešní mladí a bohatí karieristi bez záväzkov, ktorí si užívajú život (Drotovan, Bleha 2007)
- Stein (1981) – push a pull faktory pre život singles
 - Dobrovoľní dočasní
 - Dobrovoľní stabilní
 - Nedobrovoľní dočasní
 - Nedobrovoľní stabilní

Výhody a nevýhody života singles

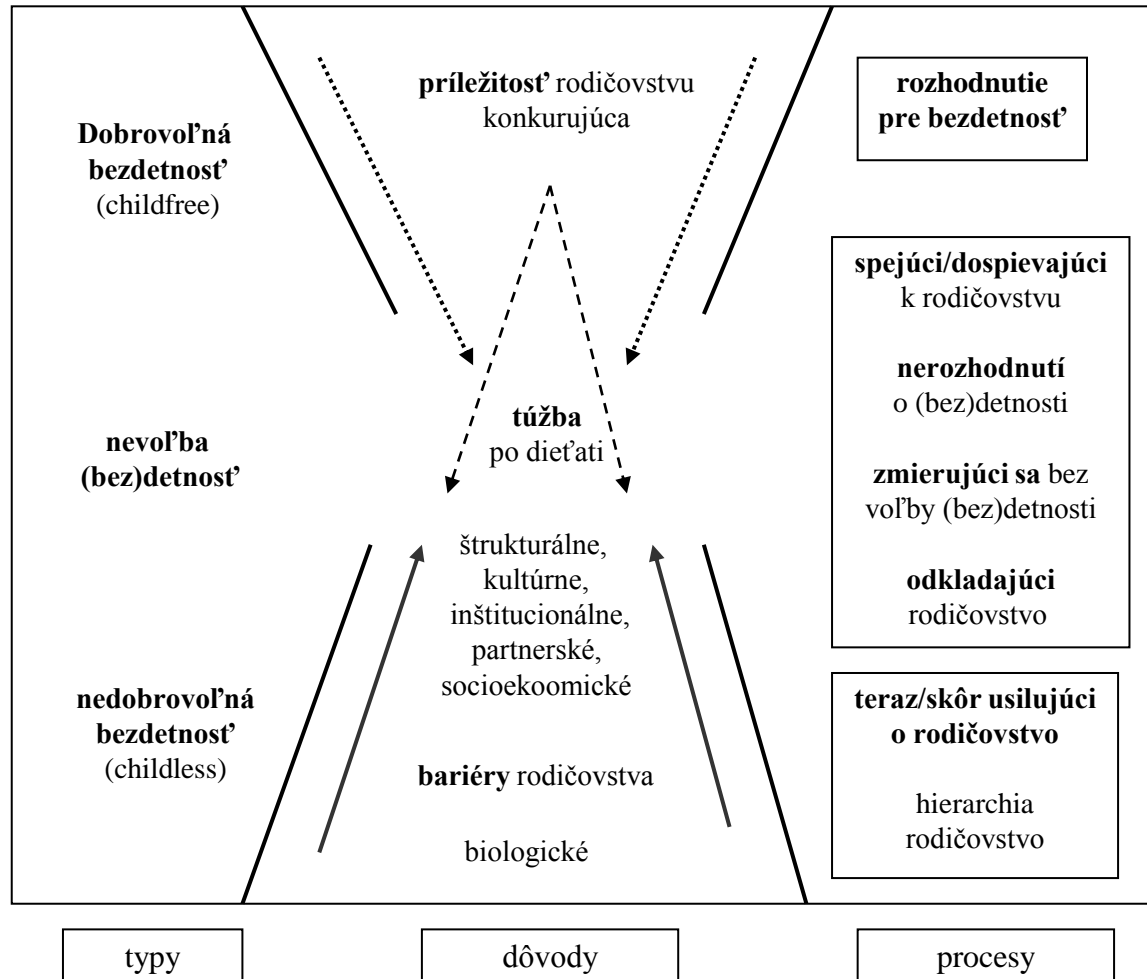
Benokraitis, Nijole (2002) – vychádzajú zo Steinovej koncepcie push a pull faktorov

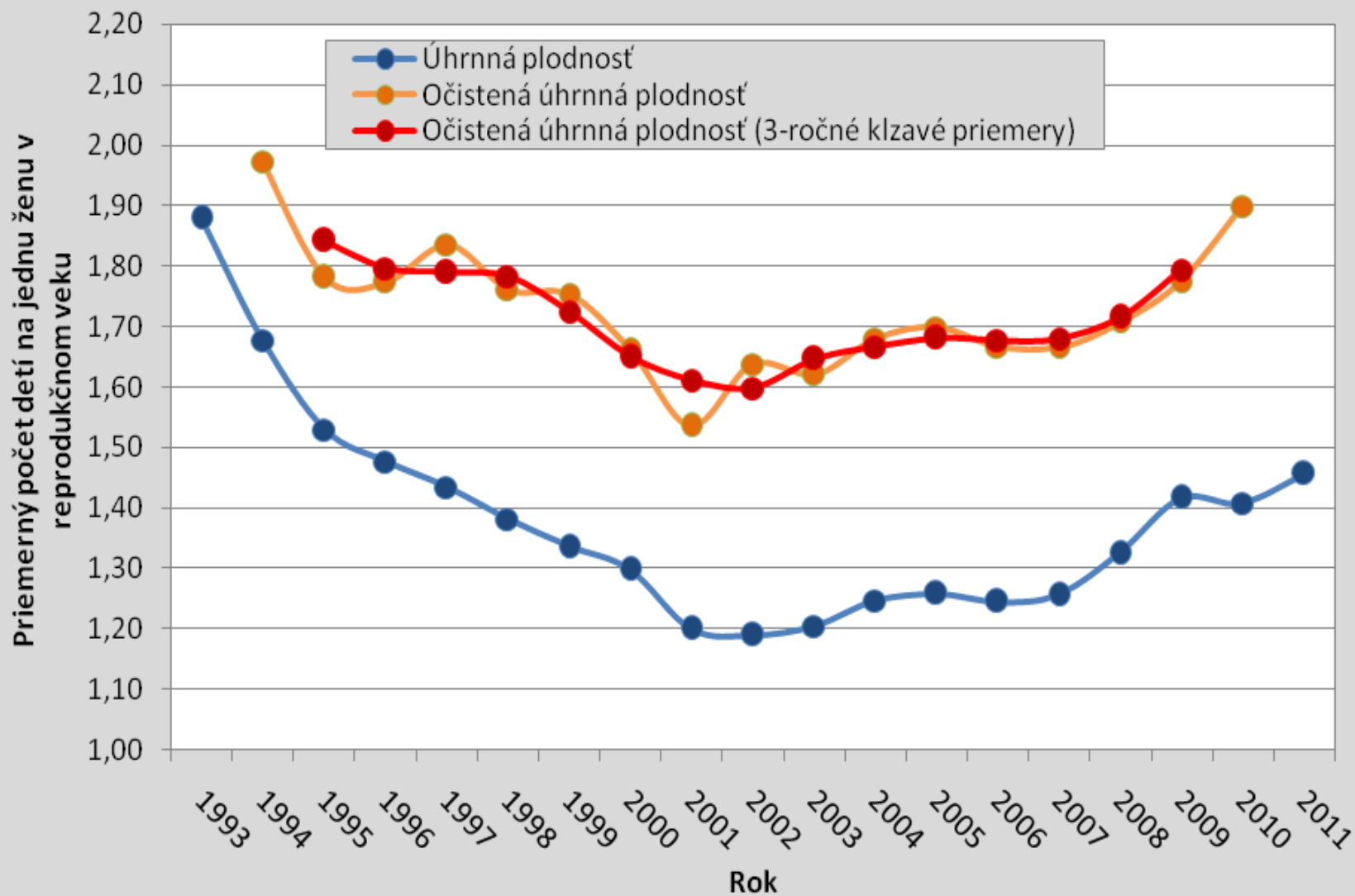
Životný štýl singles	Manželstvo
súkromie, väčšia voľnosť, nezávislosť	súnáležitosť
rozmanité sexuálne skúsenosti	stály a spoľahlivý partner
vzrušujúci, premenlivý životný štýl	láska, spoľahlivosť
poznávanie nových ľudí s odlišnými záujmami	spoločné záujmy
ekonomická samostatnosť	spojenie finančných prostriedkov
žiadna zodpovednosť za partnera a deti	spoločenské uznanie manželstva a starosti o deti
potreba nezávislosti	potreba "niekam" patriť, byť súčasťou rodiny

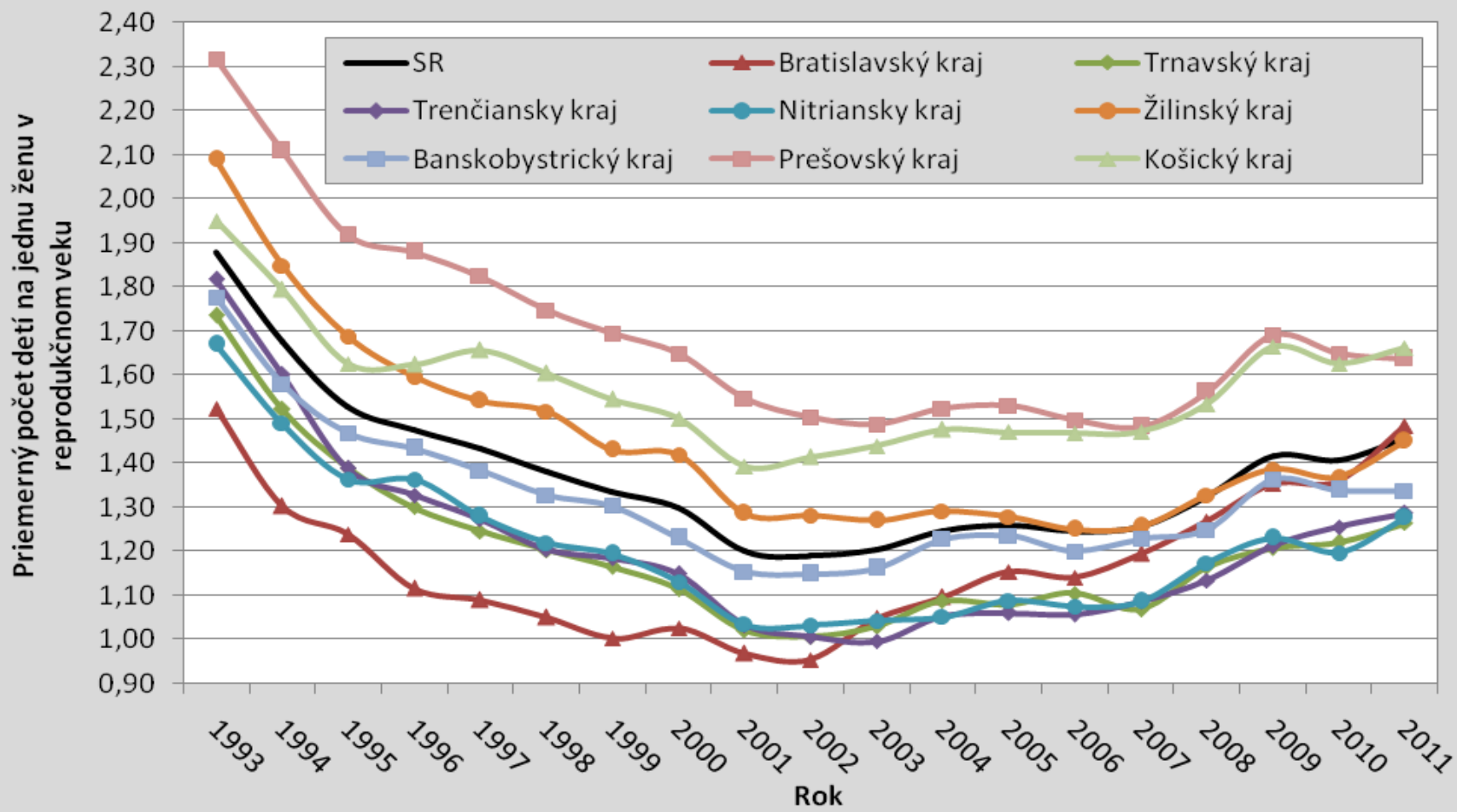
Bezdetnosť a predlžovanie obdobia bezdetnosti

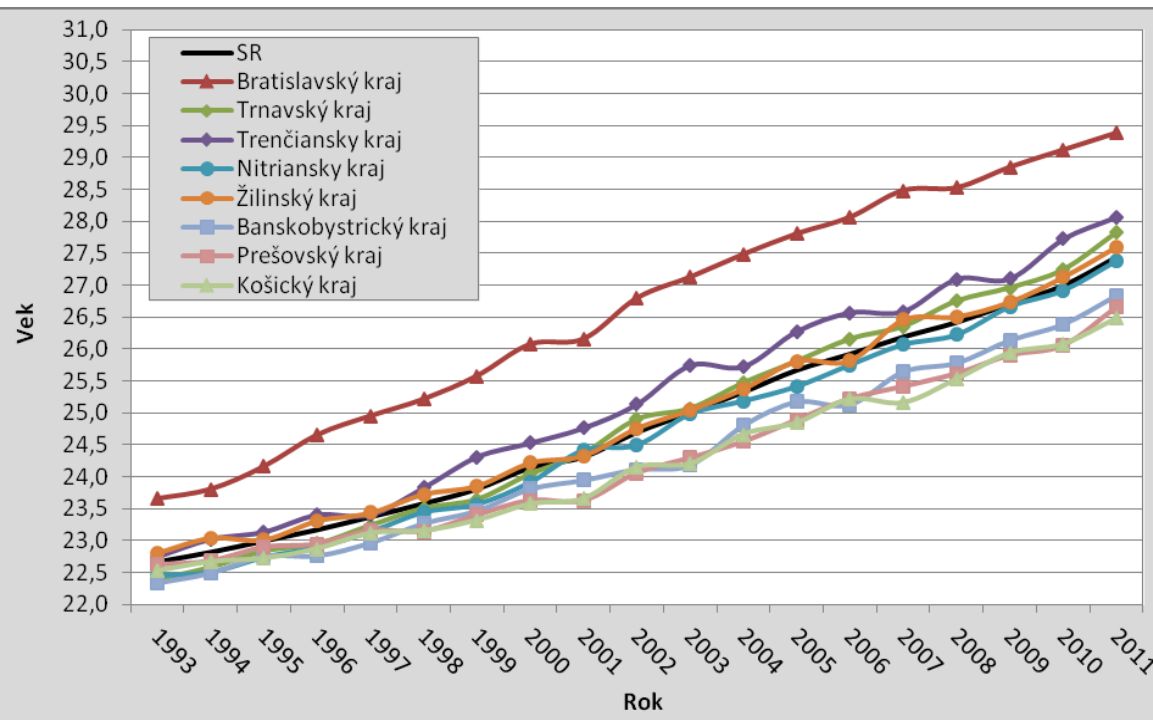
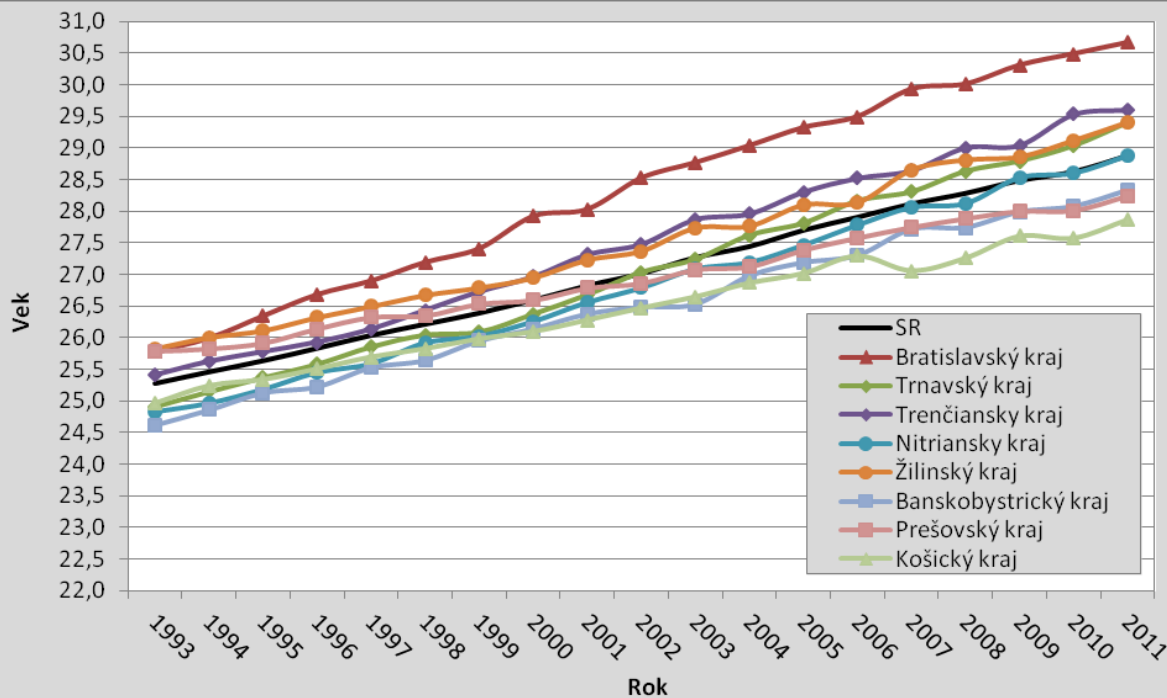
- Ide o jednotlivcov (páry, či už manželské alebo spolužitia) bez detí. Bezdetnosť ako jav sa vyskytoval, tak ako aj ľudia single, aj v minulosti. Zmeny v životných stratégiách však zapríčinili, že sa bezdetnosť stáva čoraz častejším javom. Nie len ako následok pôsobenia rôznych spoločenských, ekonomických a iných faktorov, ale aj ako dobrovoľné rozhodnutie.
 - Viac konceptov odkladania rodičovstva
 - Hodnotové vplyvy
 - Štrukturálne vplyvy
 - Rodičovstvo sa stáva plánované – vyslovene podmienené
 - Vysoké nároky na výchovu
 - Hranica medzi dobrovoľnou a nedobrovoľnou bezdetnosťou je veľmi úzka
 - (Bez)detnosť (bez) voľby – retrospektívne (malé rozhodnutia, ktoré vedú k (bez)detnosti (Hašková 2010)
 - **Je možné že by sa už väčšina odložených pôrodov nezrealizovala ???**
-

Bezdetnosť a predlžovanie obdobia bezdetnosti

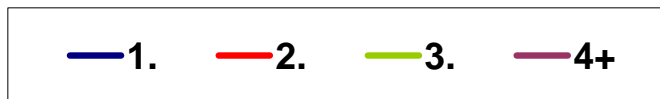
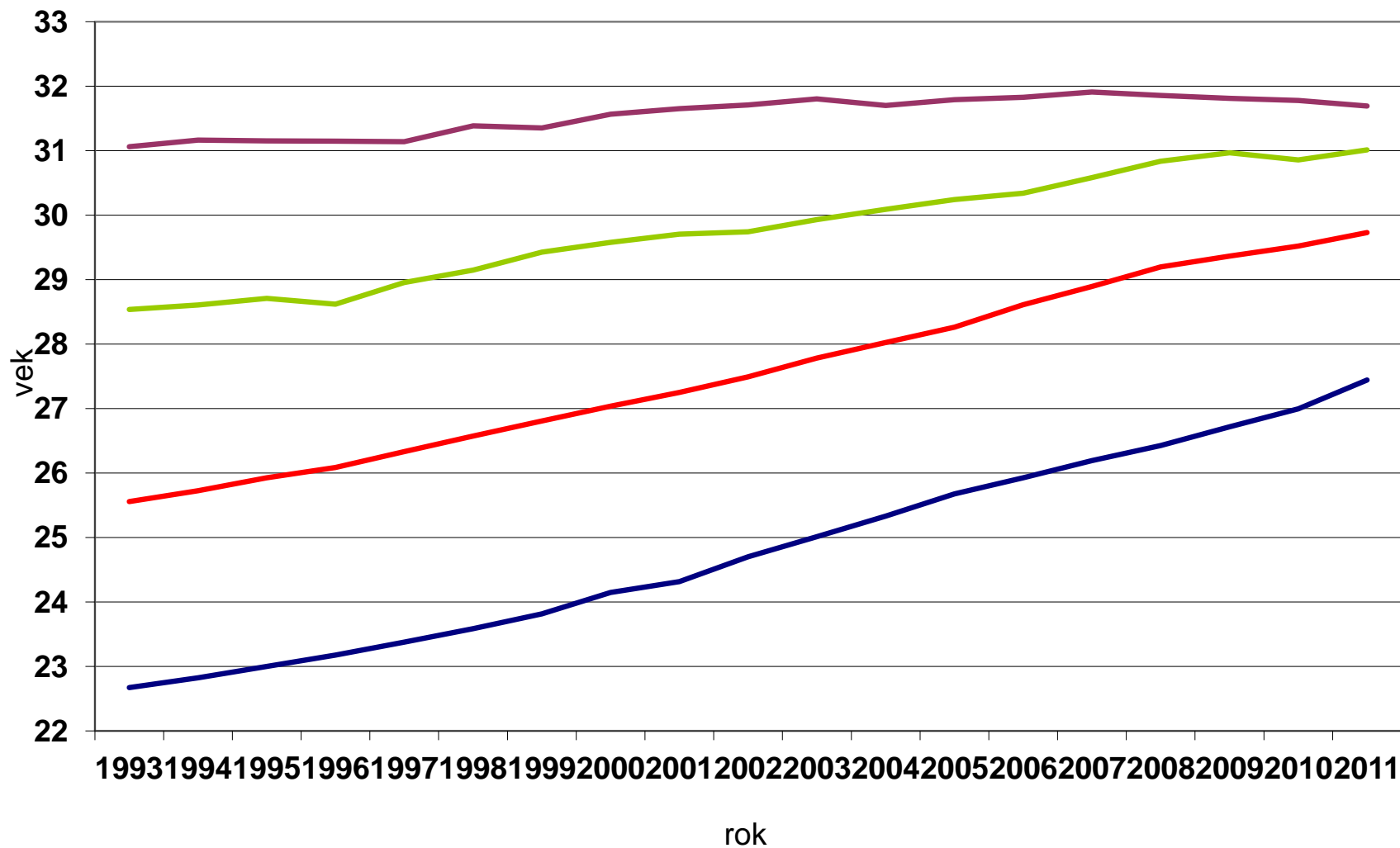

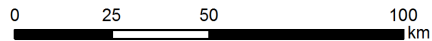
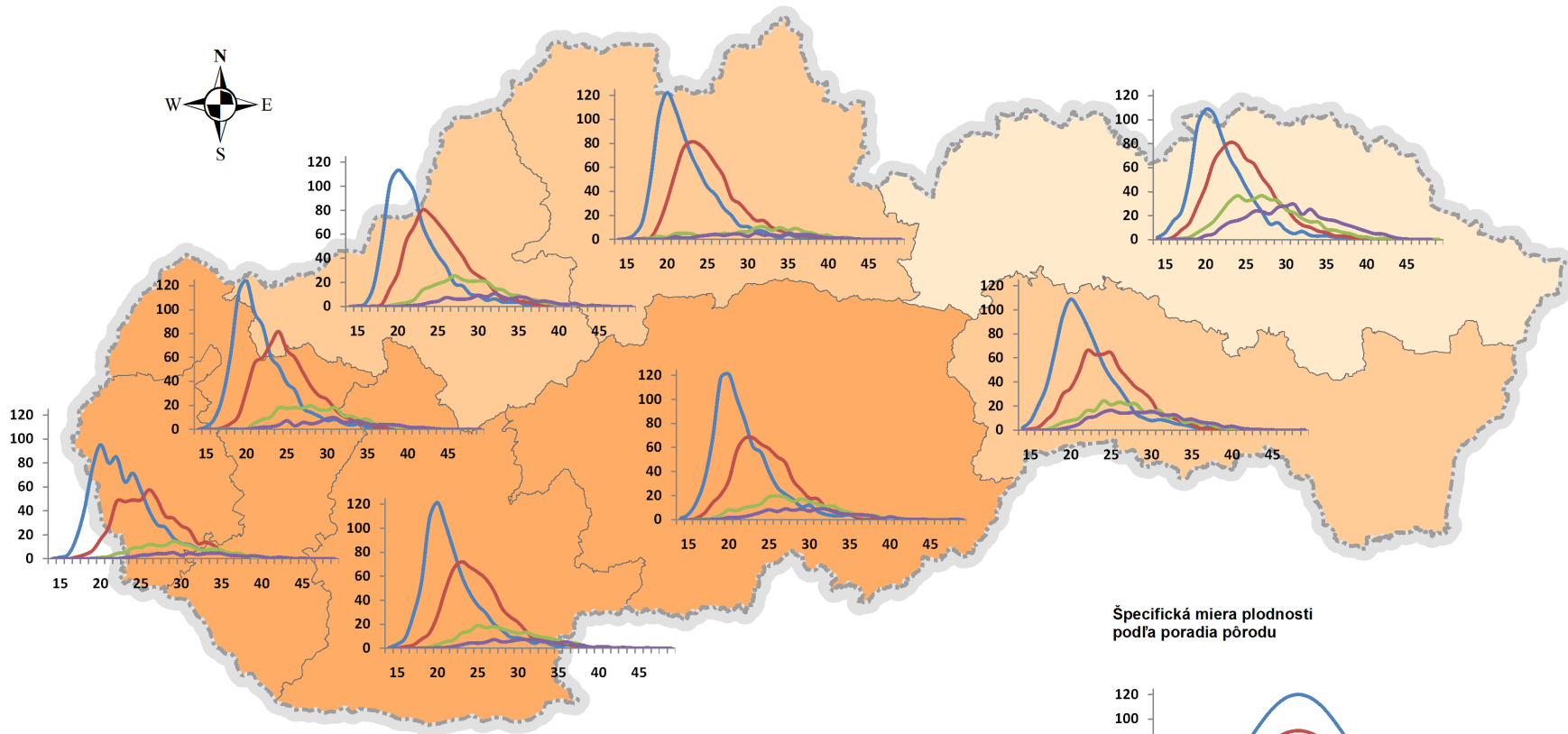

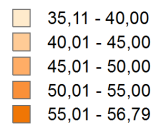
Priemerný vek pri narodení dieťaťa podľa poradia

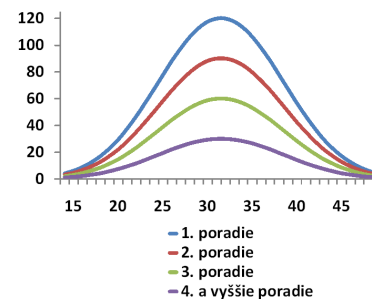
Zdroj: SU SR, 2013

Podiel pôrodov 1. poradia (%)

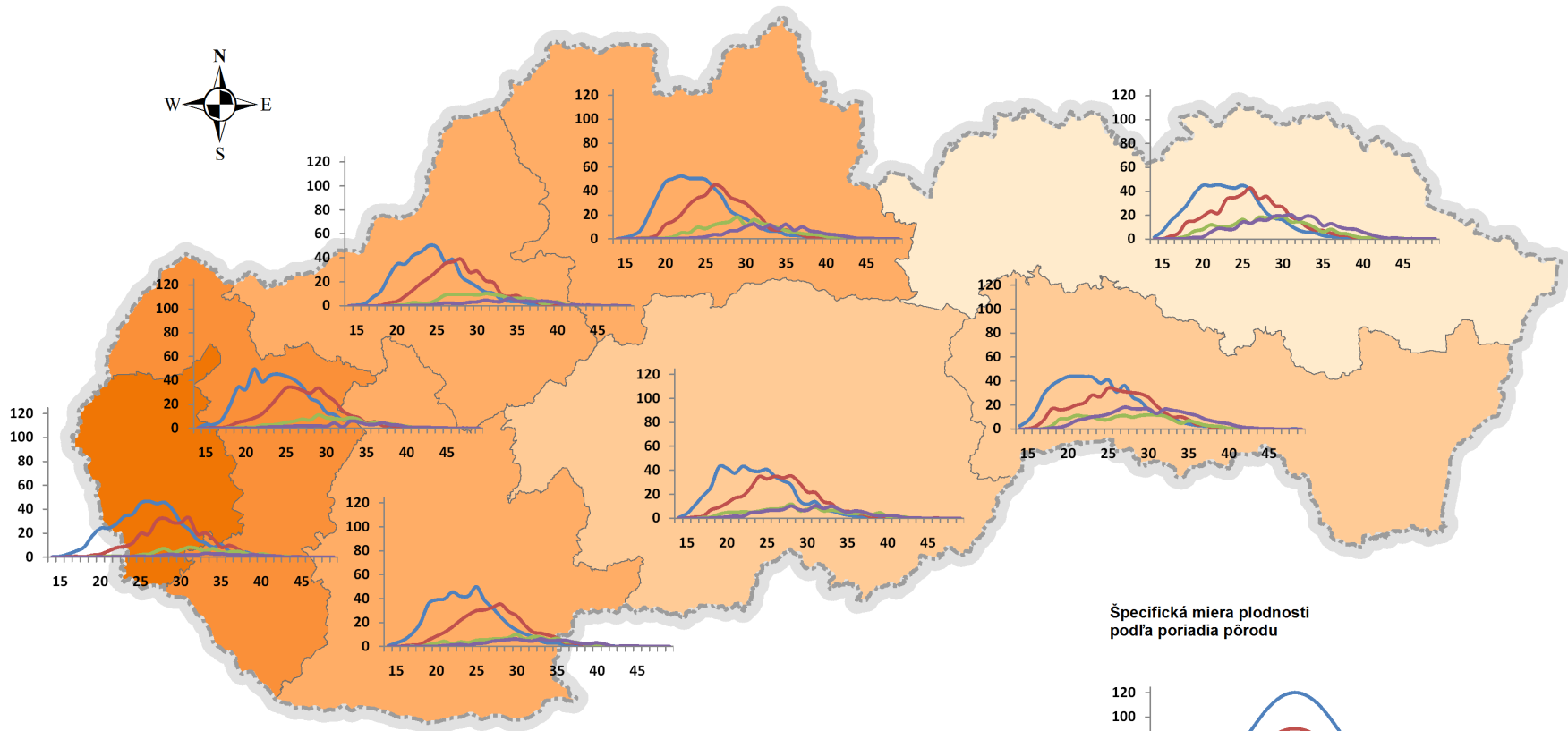

Podiel pôrodov 1. poradia: počet pôrodov 1. poradia pripadajúci na 100 pôrodov všetkých poradií.

Špecifická miera plodnosti podľa poradia pôrodu

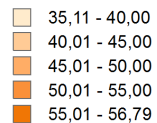

Špecifická miera plodnosti podľa poradia pôrodu - počet živonarodených detí daného poradia na 1000 žien v danom veku

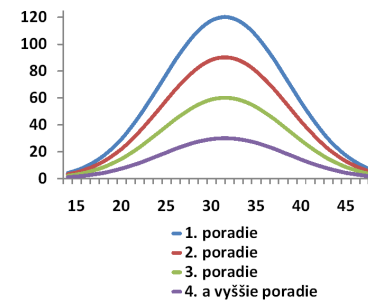
Zdroj: SU SR, 2013

Podiel pôrodov 1. poradia (%)

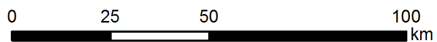
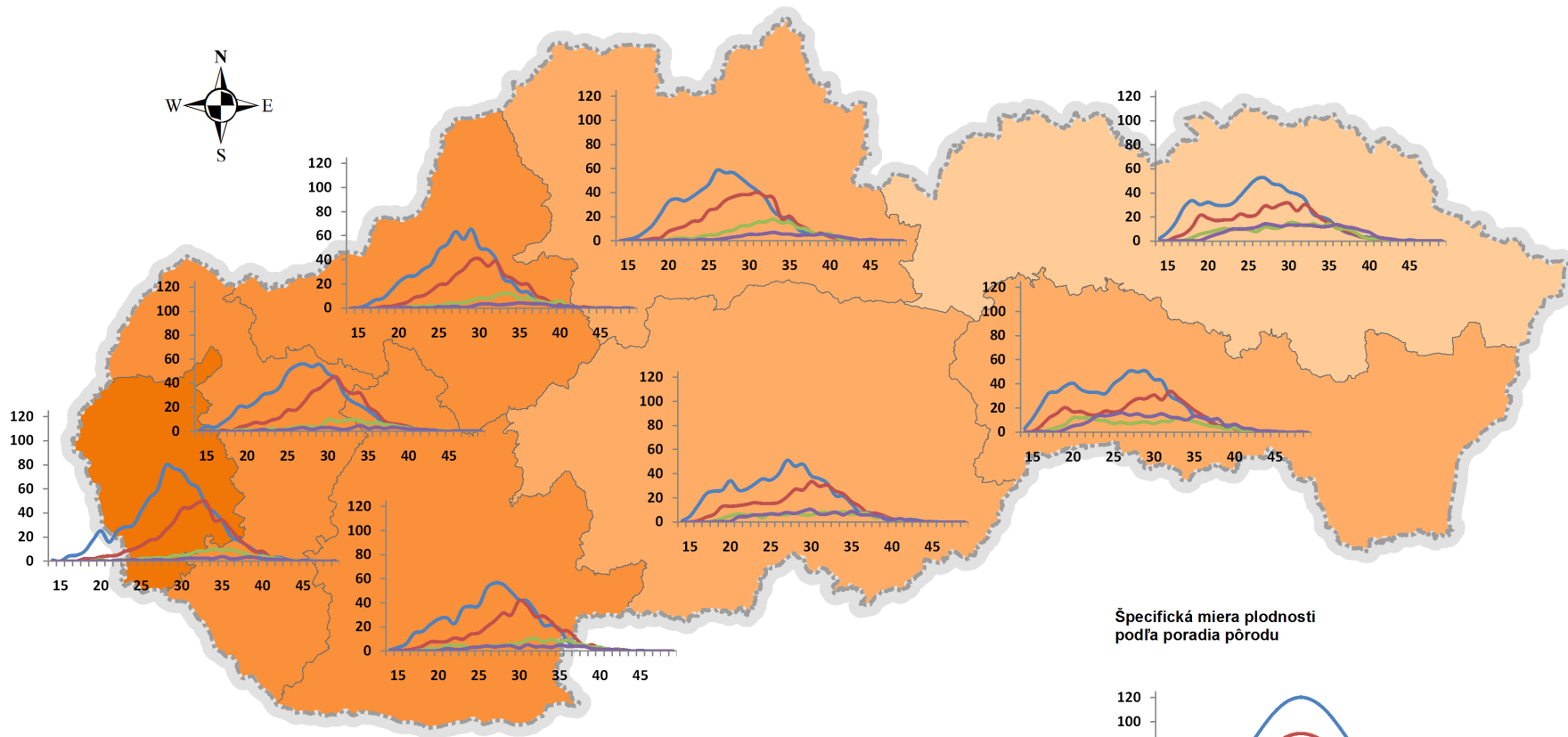

Podiel pôrodov 1. poradia: počet pôrodov 1. poradia pripadajúci na 100 pôrodov všetkých poradií.

Špecifická miera plodnosti podľa poradia pôrodu

Špecifická miera plodnosti podľa poradia pôrodu - počet živonarodených detí daného poradia na 1000 žien v danom veku

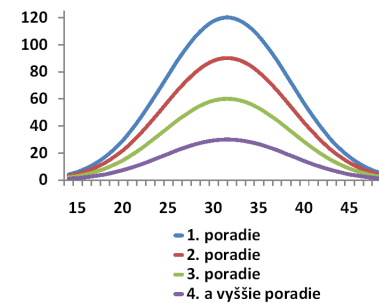
Zdroj: SU SR, 2013

Podiel pôrodov 1. poradia (%)

- 35,11 - 40,00
- 40,01 - 45,00
- 45,01 - 50,00
- 50,01 - 55,00
- 55,01 - 56,79

Podiel pôrodov 1. poradia: počet pôrodov 1. poradia pripadajúci na 100 pôrodov všetkých poradií.

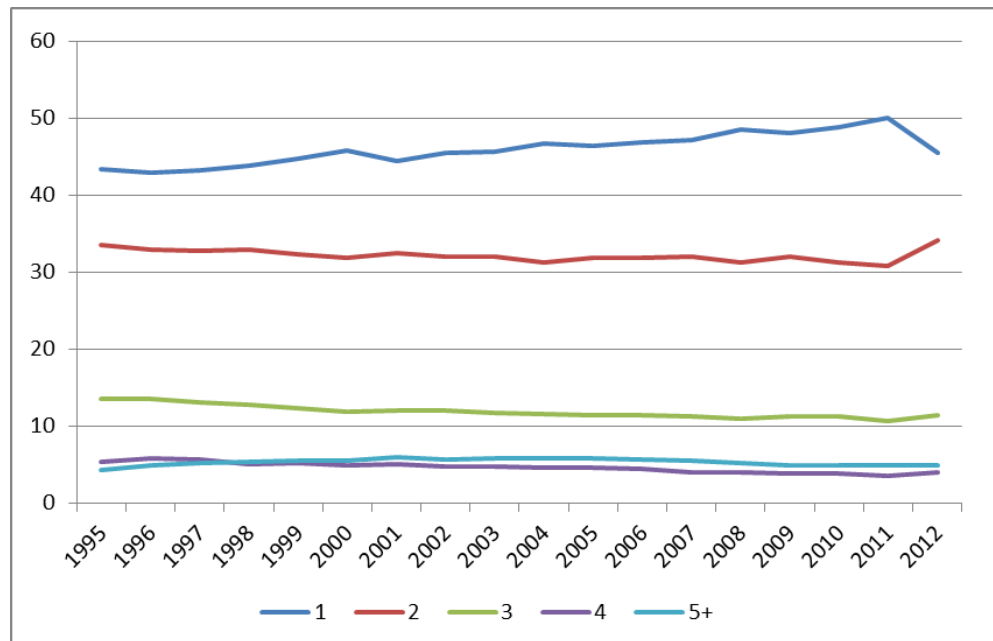
Špecifická miera plodnosti podľa poradia pôrodu

Špecifická miera plodnosti podľa poradia pôrodu - počet živonarodených detí daného poradia na 1000 žien v danom veku

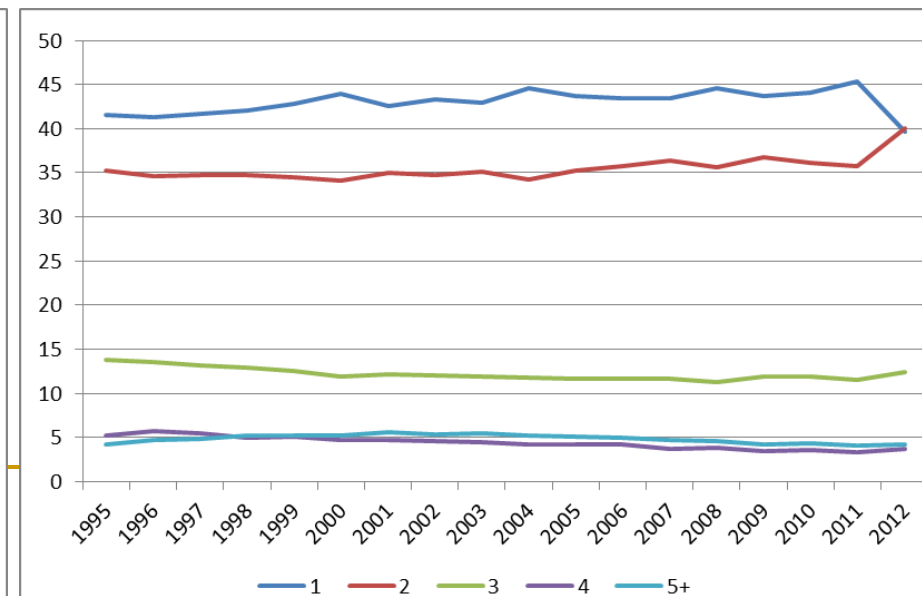
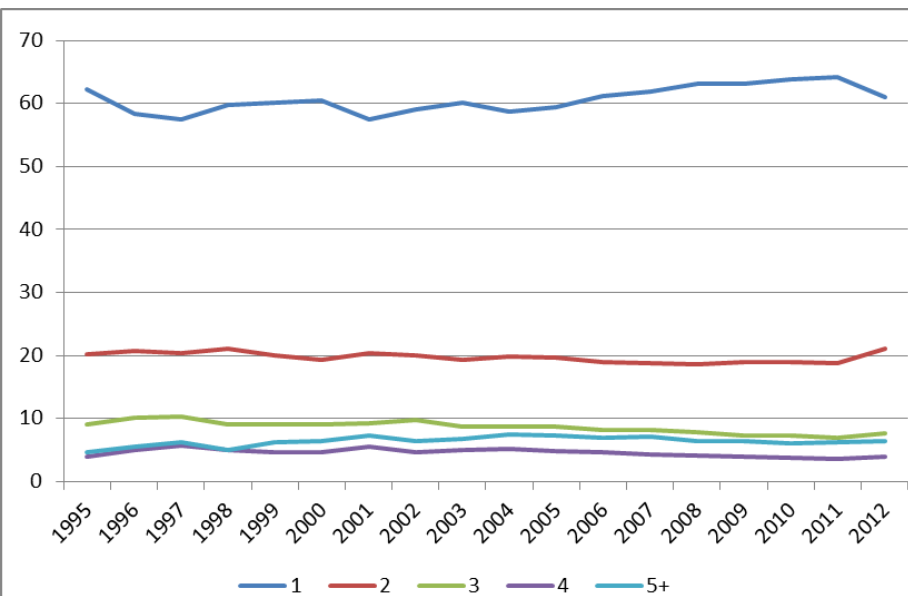
Podiel narodených detí podľa poradia a rodinného stavu

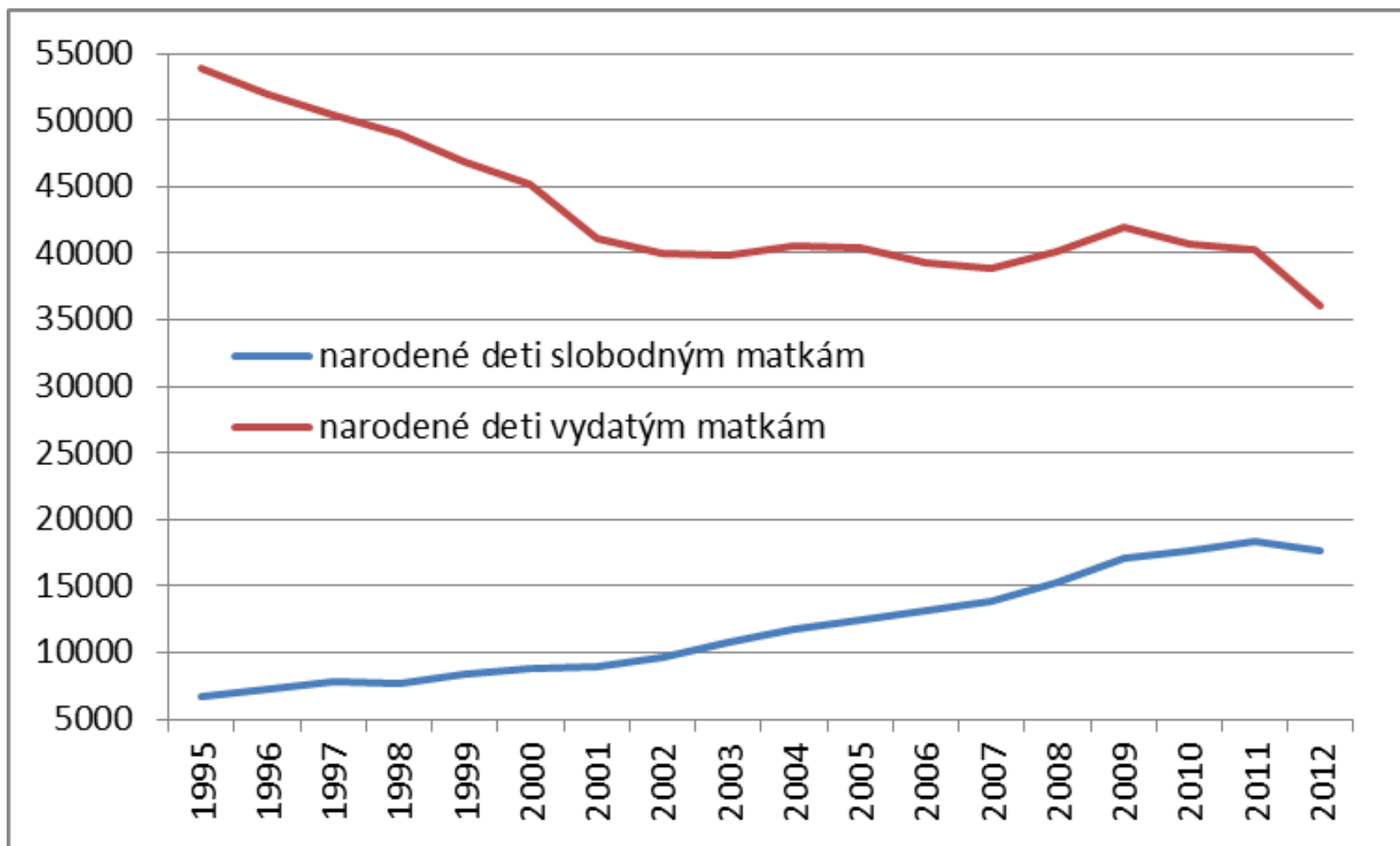
Spolu

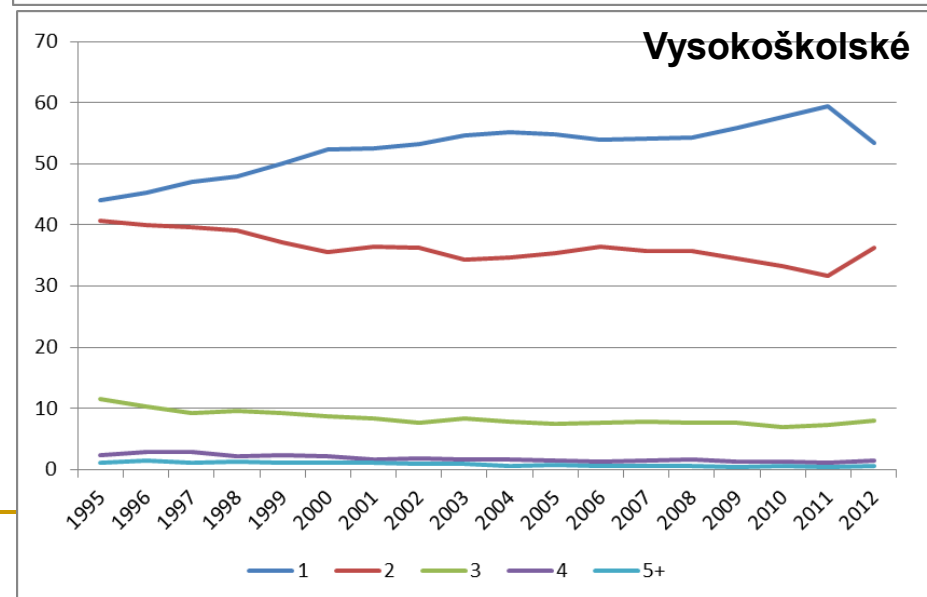
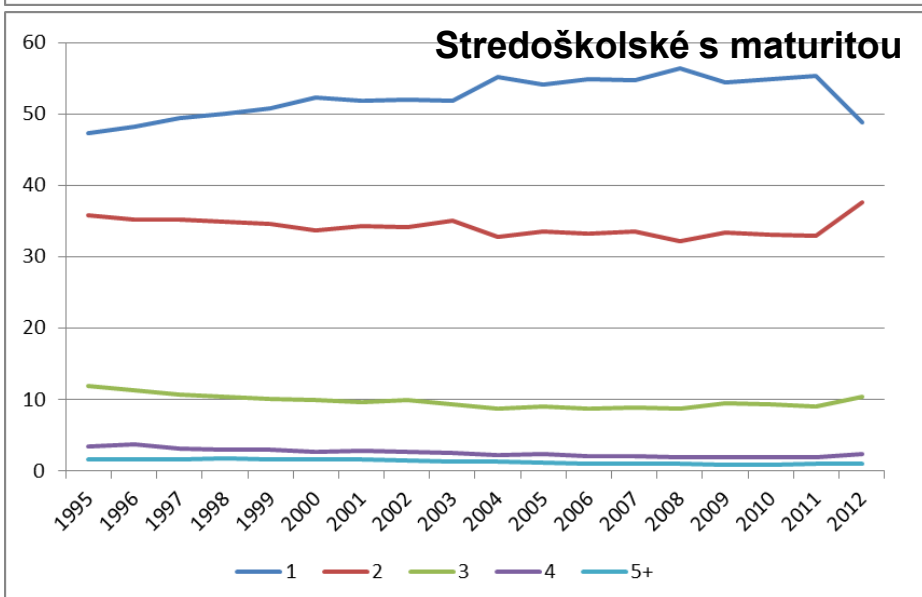
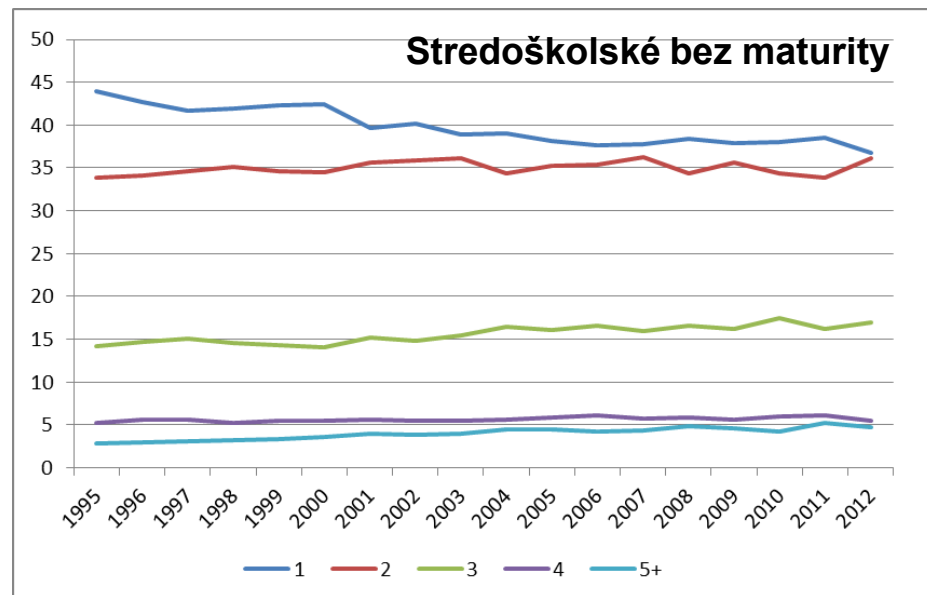
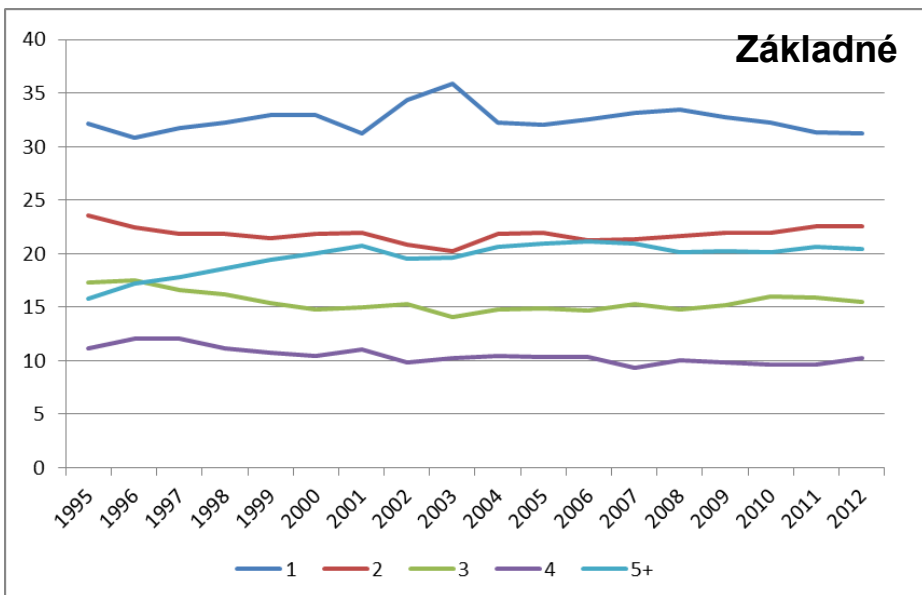
Vydaté

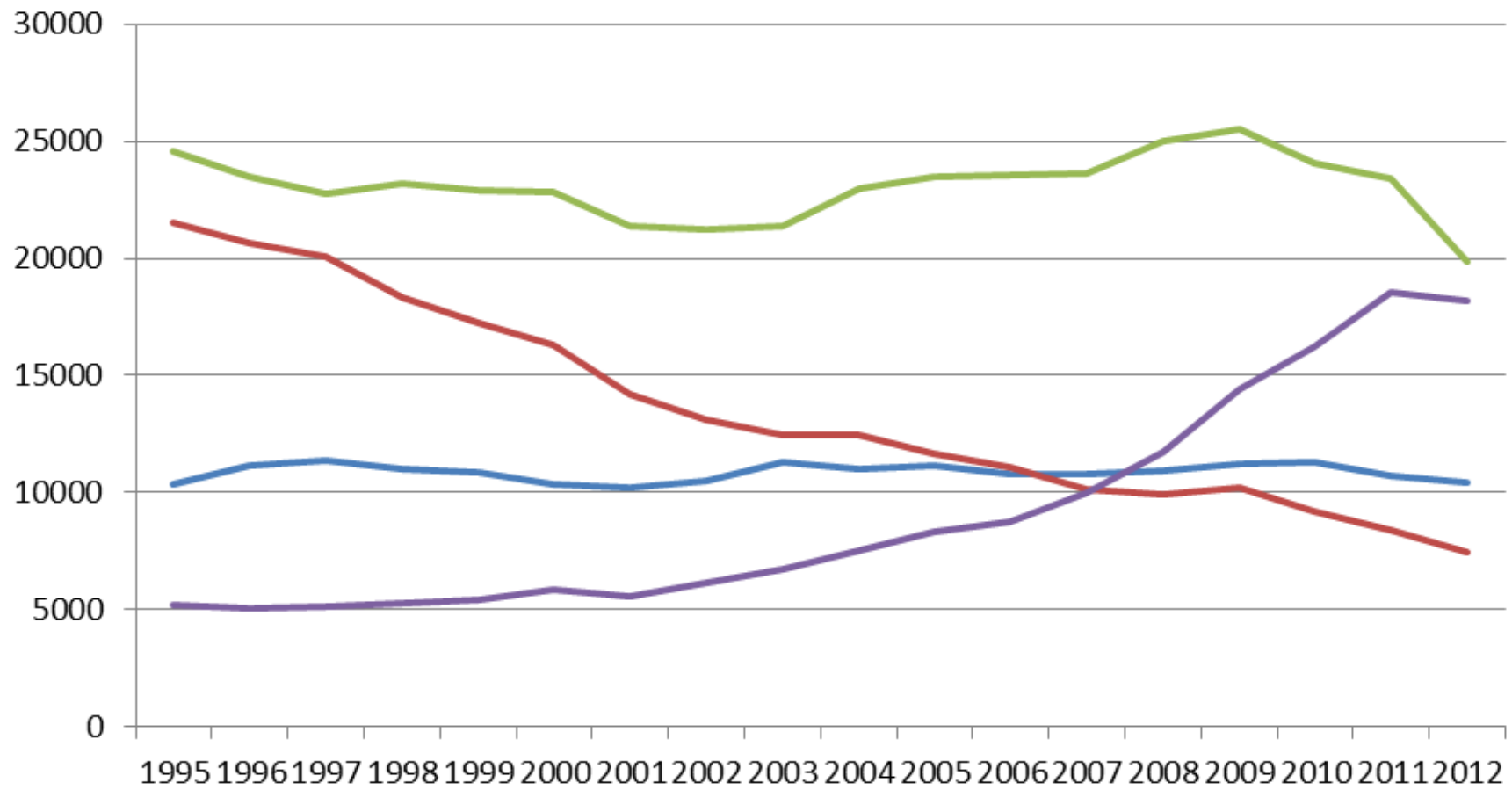
Slobodné

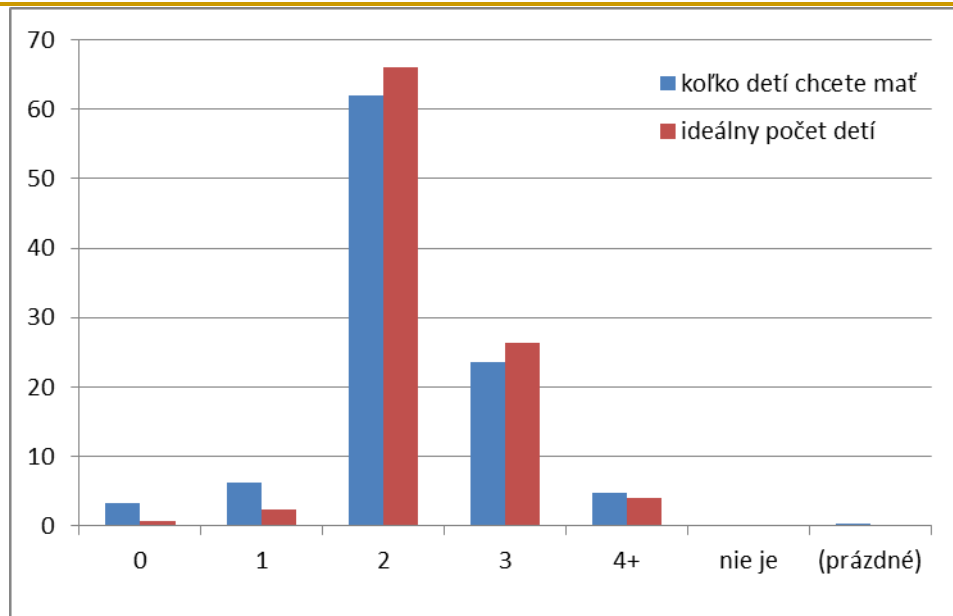

Podiel narodených detí podľa poradia a najvyššieho dosiahnutého vzdelania

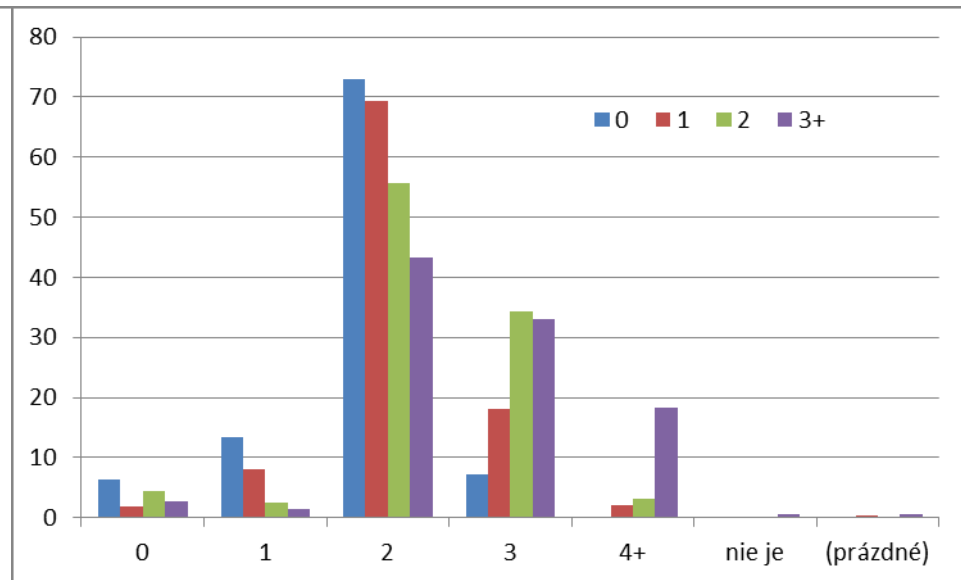
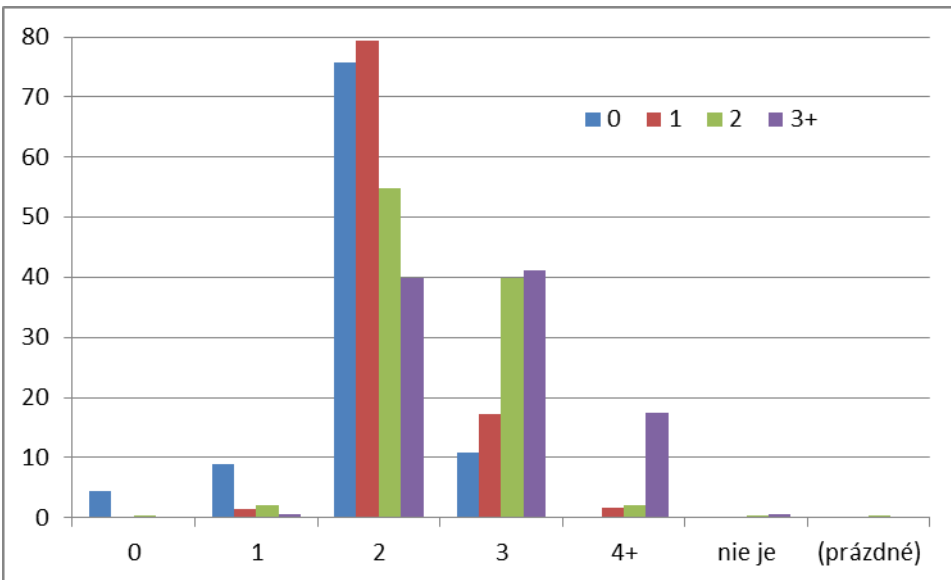

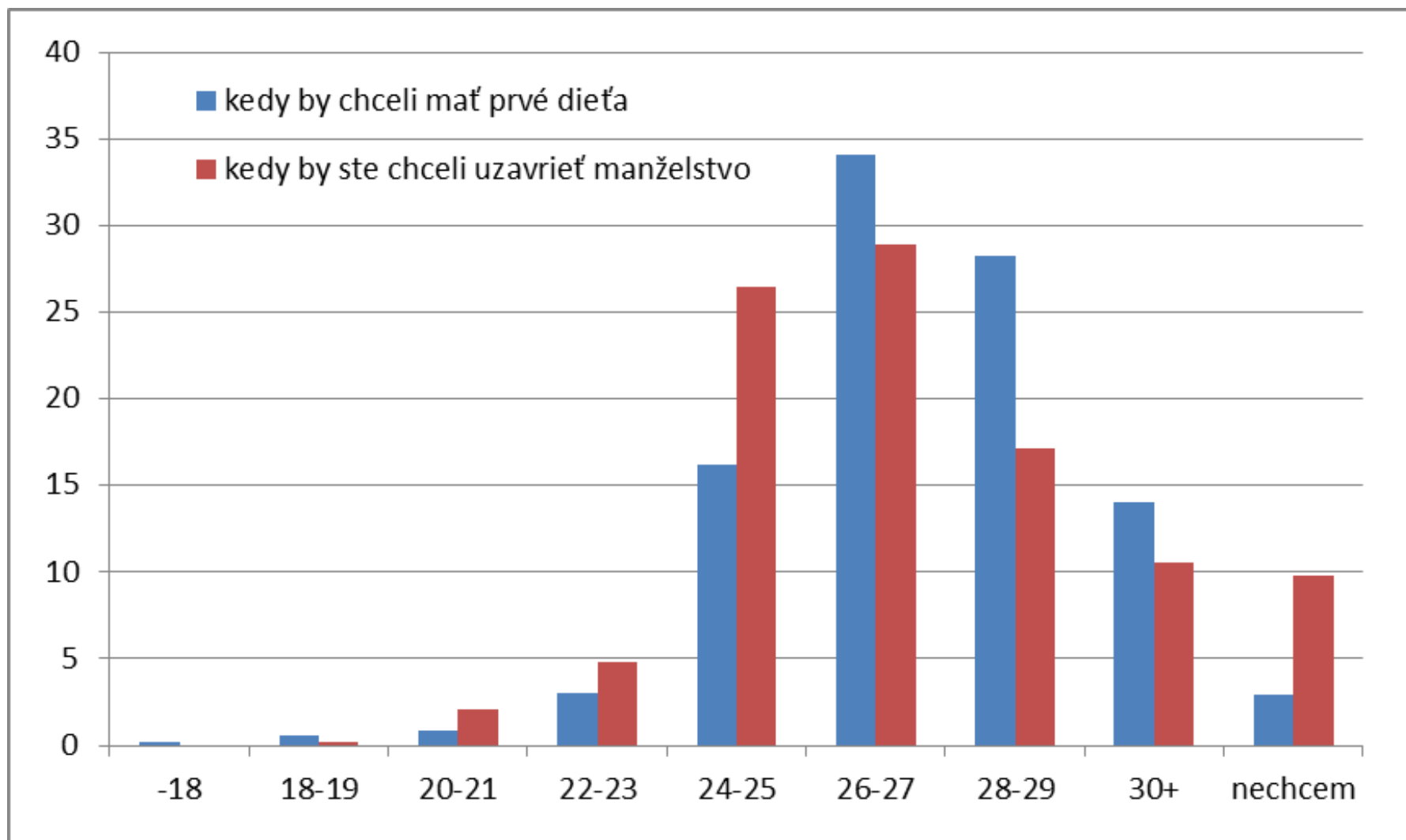
— základné — stredoškolské — stredoškolské s maturitou — vysokoškolské

Ideálny počet detí

Koľko detí chcete mať

Faktory vplývajúce na rodinné a reprodukčné správanie

	Rodina	Náboženstvo (Viera)	Priatelia a rovesníci (okolie)	Vzdelanie	Ekonomické faktory	Médiá
Ktoré faktory podľa Vás vplývajú na životné stratégie v oblasti rodiny a reprodukcie MLADÝCH ĽUDÍ V SÚČASNOSTI?	1,88	3,00	2,70	2,31	1,67	3,58
Ktoré faktory VÁS OSOBNE NAJVIAC OVPLYVŇUJÚ pri plánovaní vašej budúcnosti v oblasti rodiny a reprodukcie?	2,10	3,54	3,30	2,43	1,82	4,47

	Rodina	Náboženstvo (Viera)	Priatelia a rovesníci (okolie)	Vzdelanie	Ekonomické faktory	Médiá
Bratislavský kraj	1,95	3,28	2,64	2,13	1,60	3,59
Trnavský kraj	1,69	3,16	2,84	2,53	1,59	3,84
Trenčiansky kraj	1,84	3,02	2,94	2,47	1,66	3,68
Nitriansky kraj	1,89	2,79	3,00	2,39	1,79	3,50
Žilinský kraj	1,82	2,79	2,64	2,28	1,67	3,51
Banskobystrický kraj	1,98	3,29	2,95	2,26	1,60	3,76
Prešovský kraj	1,80	2,86	2,77	2,32	1,76	3,57
Košický kraj	1,84	3,09	2,63	2,35	1,66	3,62
	Rodina	Náboženstvo (Viera)	Priatelia a rovesníci (okolie)	Vzdelanie	Ekonomické faktory	Médiá
Bratislavský kraj	2,19	4,18	3,23	2,44	1,63	4,49
Trnavský kraj	2,09	3,66	3,03	2,91	1,69	4,53
Trenčiansky kraj	2,04	3,57	3,35	2,51	1,86	4,69
Nitriansky kraj	2,05	3,95	3,42	2,18	1,79	4,32
Žilinský kraj	1,86	2,96	3,21	2,42	1,84	4,37
Banskobystrický kraj	2,01	3,83	3,54	2,29	1,78	4,48
Prešovský kraj	2,06	3,13	3,35	2,44	1,88	4,41
Košický kraj	2,14	3,63	3,30	2,21	1,74	4,46

**Ďakujem
za
pozornosť**
